

Praha, seminář 11. 2. 2015

ROLE ZDRAVOTNÍ GRAMOTNOSTI V PÉČI O ZDRAVÍ

Prof. MUDr. Jan Holčík, DrSc.

OSNOVA PŘEDNÁŠKY

- 1.Stručně o programu Zdraví 2020**
- 2.Oč jde?**
- 3.Krize medicíny a základní modely
souhrnné péče o zdraví**
- 4.Zdravotní gramotnost**
- 5.Závěr**

1

STRUČNĚ O PROGRAMU ZDRAVÍ 2020

ZDRAVÍ 2020

HISTORICKÁ NÁVAZNOST

1977

ZDRAVÍ PRO VŠECHNY
DO ROKU 2000

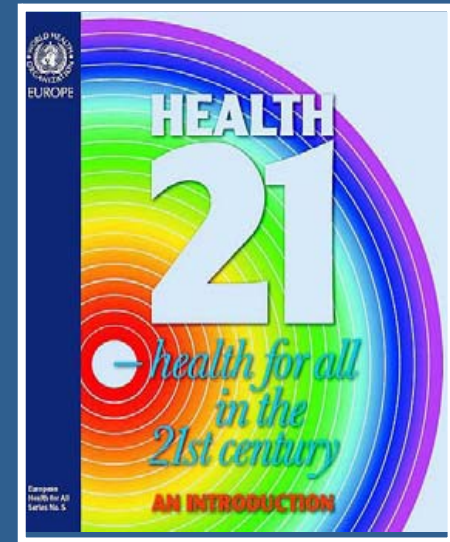
1986

OTTAWSKÁ CHARTA
PODPORY ZDRAVÍ

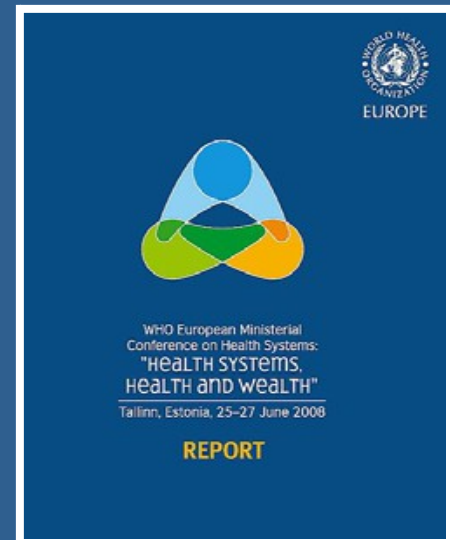

ZDRAVÍ 2020 HISTORICKÁ NÁVAZNOST

1998
ZDRAVÍ 21

2008
TALLINNSKÁ
KONFERENCE

Na 60. zasedání Evropského regionálního výboru SZO (září 2010) daly členské státy Evropské úřadovně SZO mandát připravit novou evropskou zdravotní politiku, **ZDRAVÍ 2020**.

- **HEALTH**
- **2020**

Na 61. zasedání Evropského regionálního výboru SZO (září 2011) byl předložen návrh nové strategie evropské zdravotní politiky **ZDRAVÍ 2020**.

- HEALTH
- 2020

Health 2020 policy framework and strategy

Health 2020: a European policy framework supporting action across government and society for health and well-being

Celý text – 146 stran

14 stran

ZÁKLADNÍ CÍL PROGRAMU

Prostřednictvím všech vládních struktur a společnosti jako celku významně zlepšit zdraví lidí, snížit zdravotní rozdíly, posílit „Public Health“ a zajistit trvale udržitelný zdravotní systém orientovaný na lidi, který je pro všechny a je spravedlivý i kvalitní.

ZÁKLADNÍ CÍL PROGRAMU

Prostřednictvím všech vládních struktur a společnosti jako celku významně zlepšit **zdraví lidí**, snížit zdravotní rozdíly, posílit „**Public Health**“ a zajistit trvale udržitelný **zdravotní systém** orientovaný na lidi, který je pro všechny a je spravedlivý i kvalitní.

DVA STRATEGICKÉ ÚKOLY

- ZLEPŠIT ZDRAVÍ A SNÍŽIT ROZDÍLY V ÚROVNI ZDRAVÍ
- ZLEPŠIT VEDENÍ A ROZVÍJET SPOLEČNOU AKTIVITU VEDOUCÍ KE ZDRAVÍ

ZDRAVÍ 2020 JAKO OSNOVA

- Je to adaptabilní a praktická osnova zdravotní politiky.
- Bere v úvahu, že země mají různou výchozí situaci, různé podmínky a možnosti.
- Respektuje, že každá země je jedinečná, že společné cíle mohou jednotlivé země dosahovat rozdílnými prostředky.

ČTYŘI ZÁKLADNÍ PRIORITY

- Investovat do zdraví během celého života a posilovat schopnosti lidí.
- Orientovat se na zvládnutí hlavních zdravotních problémů Evropy.
- Posilovat zdravotní systém zaměřený na lidi, na rozvoj kapacit „Public Health“ a na schopnost systému čelit akutním problémům.
- Vytvářet odhodlanou a proti zdravotním rizikům odolnou společnost i zdravé prostředí.

ČTYŘI ZÁKLADNÍ PRIORITY

- **Investovat do zdraví během celého života a posilovat schopnosti lidí.**
- **Orientovat se na zvládnutí hlavních zdravotních problémů Evropy.**
- **Posilovat zdravotní systém zaměřený na lidi, na rozvoj kapacit „Public Health“ a na schopnost systému čelit akutním problémům.**
- **Vytvářet odhodlanou a proti zdravotním rizikům odolnou společnost i zdravé prostředí.**

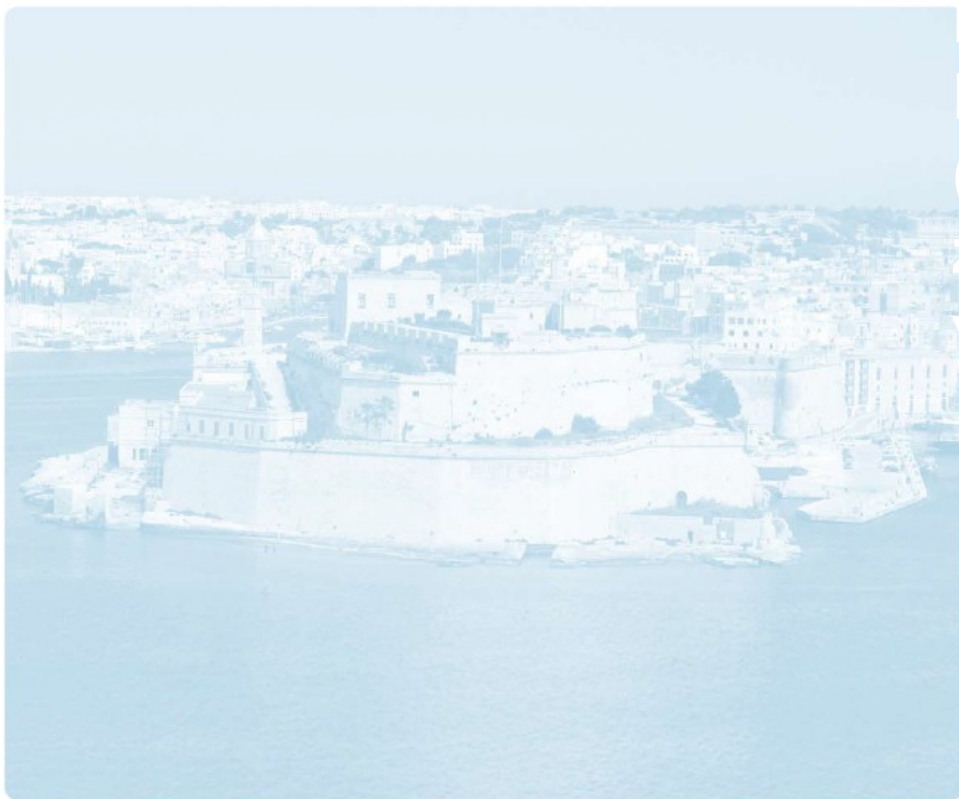
ŠEST ÚKOLŮ NA EVROPSKÉ I NA NÁRODNÍ ÚROVNI

- Omezit počet předčasných úmrtí
- Prodloužit naději dožití (střední délku života)
- Snížit zdravotní nerovnosti
- Posilovat životní pohodu
- Zajistit všeobecnou dostupnost zdravotní péče a co nejvyšší úroveň zdraví
- Stanovit národní cíle a konkrétní úkoly

KONCEPT

2. SOUHRNNÉHO PROGRAMU PRÁCE SZO NA LÉTA 2014-2019

(předloženo na 65. Světovém
zdravotnickém shromáždění
v květnu 2012)

Draft Twelfth
WHO General Programme of Work

World Health Organization

MISSION

To act as the directing and coordinating authority on international health work, towards the objective of the attainment by all peoples of the highest possible level of health as a fundamental right.

Principles, values and fundamental approaches

- Equity and social justice
 - Global solidarity
 - Gender equality
- Emphasis on countries and populations in greatest need
 - Multilateralism
- Due consideration to the economic, social, and environmental determinants of health
- Science and evidence-based
 - Public health approach

WHO's core functions

- Providing leadership
 - Shaping the research agenda
 - Setting norms and standards
- Articulating policy options
 - Providing technical support and building capacity
 - Monitoring and health trends

Criteria for priority-setting

- Current health situation
- Existence of evidence-based, cost-effective interventions
- Needs of countries for WHO support
- Internationally agreed instruments
- WHO's comparative advantage

IMPACT

Improved healthy life expectancy

OUTCOMES

Universal health coverage

DECREASE MORTALITY & MORBIDITY

ELIMINATION / ERADICATION OF DISEASES

DECREASE RISK FACTORS

INCREASE ACCESS + COVERAGE

STRENGTHEN HEALTH SYSTEMS

BUILD RESILIENT SOCIETIES

DETERMINANTS

DETERMINANTS

Communicable diseases

- HIV/AIDS; tuberculosis; malaria
- Neglected tropical diseases (including vector-borne diseases)
- Vaccine-preventable diseases

Noncommunicable diseases

- Heart disease, cancers, chronic lung diseases, diabetes (and their major risk factors tobacco use, unhealthy diet, physical inactivity, harmful use of alcohol)
- Mental health
- Violence and injuries
- Disabilities (including blindness and deafness), and rehabilitation
- Nutrition

Promoting health through the life course

- Maternal and newborn health
- Adolescent sexual and reproductive health
 - Child health
 - Women's health
- Healthy aging and health of the elderly
- Gender and human rights mainstreaming
 - Health and the environment
 - Social determinants of health

Health systems

- National health policies, strategies, and plans
- Integrated people-centred services
- Regulation and access to medical products

Preparedness, surveillance and response

- Alert and response capacities
- Emergency risk and crisis management
- Epidemic- and pandemic-prone diseases
 - Food safety
 - Polio eradication

CATEGORIES & PRIORITIES

CORPORATE SERVICES

- Leadership in health
 - Country presence
- Management and administration

- Governance and convening
- Strategic policy, planning, management and resource coordination

- Strategic communications
- Knowledge management
- Accountability and risk management

**Improved healthy
life expectancy**

**Prodloužení délky
života prožitého ve zdraví**

HEALTH 2020

A European policy framework
and strategy for the
21st century

http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0011/199532/Health2020-Long.pdf

182 stran

ZDRAVÍ 2020

Osnova evropské zdravotní politiky
pro 21. století

Ministerstvo zdravotnictví
ČR: Zpráva o zdraví
obyvatel České republiky.
Praha, Ministerstvo
zdravotnictví ČR, 2014.

Ministerstvo
zdravotnictví: Zdraví 2020.
Národní strategie ochrany
a podpory zdraví a
prevence nemocí. Praha,
Ministerstvo zdravotnictví
ČR, 2014.

RPS pro podporu a ochranu veřejného zdraví a prevenci nemocí a pro implementaci programu Zdraví 2020

Organizace RPS	Technická témata	Vertikální témata				Horizontální témata	Gestor	Akční plán			
Předseda MUDr. Vladimír Valenta, Ph.D. Místopředseda MUDr. Stanislav Wasserbauer Tajemnice Marta Špillingová, M.A.	Hygienická služba: MUDr. Jarmila Rážová, Ph.D. Statistika: Mgr. Jiří Holub Finance a pojištění: MUDr. Ljuba Janečková Evropské fondy: PhDr. Mgr. Jan Bodnár WHO: MUDr. Alena Štefllová, Ph.D., MPH	12. Zdravotní gramotnost	13. Snižování nerovnosti ve zdraví	14. Evidence-based přístupy	15. Podpora zdraví během celého života	1. Dostatečná pohybová aktivita	Mgr. Zdeněk Hamřík, Ph.D.	Akční plány pro ochranu a podporu zdraví a prevenci nemocí			
						2. Správná výživa a stravovací návyky populace, bezpečnost potravin	doc. MUDr. Dana Müllerová, Ph.D., prof. MUDr. Jiří Ruprich, CSc.				
						3. Zvládání stresu a duševní zdraví	MUDr. Erik Herman, Ph.D.				
						5. Snižování zdravotních rizik ze životního a pracovního prostředí	MUDr. Helena Kazmarová				
						6. Zvládání infekčních onemocnění, zejména nové a znovu se objevujících infekcí, infekcí spojených s poskytováním zdravotní péče, opatření proti antimikrobiální rezistenci a vakcinační programy	MUDr. Pavla Křížová, CSc				
						7. Screeningové programy, jejich sledování a vyhodnocování jejich efektivity, identifikace nových možností	MUDr. Helena Sajdlová				
						4. Omezování zdravotně rizikového chování (konzumace tabáku, nadměrná spotřeba alkoholu, užívání drog, chování vedoucí k úrazům, násilí, rizikové sexuální chování a z toho plynoucí výskyt infekčních onemocnění)	prof. PhDr. Michal Miovský, Ph.D.,	Akční plány a mezirezortní strategické dokumenty pro oblast kontroly tabáku a omezování škod působených alkoholem			
							Mgr. Lenka Kostecká				
							8. Zlepšení dostupnosti a kvality zdravotní péče včetně následné a dlouhodobé		MUDr. Helena Sajdlová	Akční plán pro zajištění dostupnosti a organizace fungování sítě poskytovatelů zdravotních služeb	
										Akční plán ke zlepšení dostupnosti a kvality následné péče, dlouhodobé péče a péče poskytované ve vlastním sociálním prostředí	
							9. Zajištění kvality a bezpečí poskytovaných zdravotnických služeb		MUDr. Helena Sajdlová	Akční plán kvality a bezpečí poskytovaných zdravotních služeb	
Garanti vertikálních témat:						10. Celoživotní vzdělávání zdravotnických pracovníků	(zástupce NZ - VLP/ONP?)	Akční plán celoživotního vzdělávání zdravotnických pracovníků			
prof. MUDr. Jan Holčík, DrSc.						doc. MUDr. Jaroslav Kříž	Ing. Jitka Sosnovcová	doc. MUDr. Iva Holmerová, Ph.D.	11. Elektronizace zdravotnictví	Ing. Fares Shima	Akční plán pro elektronizaci zdravotnictví

**tní pracovní skupina pro podporu a ochranu veřejného zdraví a prevenci nemocí
a pro implementaci programu Zdraví 2020 v ČR**

RPS pro podporu a ochranu veřejného zdraví a prevenci nemocí a pro implementaci programu Zdraví 2020

Organizace RPS	Technická témata	Vertikální témata				Horizontální témata	Gestor	Akční plán	
Předseda MUDr. Vladimír Valenta, Ph.D. Místopředseda MUDr. Stanislav Wasserbauer Tajemnice Marta Špillingová, M.A.	Hygienická služba: MUDr. Jarmila Rázová, Ph.D. Statistika: Mgr. Jiří Holub Finance a pojištění: MUDr. Ljuba Janečková Evropské fondy: PhDr. Mgr. Jan Bodnár WHO: MUDr. Alena Štefllová, Ph.D., MPH	12. Zdravotní gramotnost	13. Snižování nerovnosti ve zdraví	14. Evidence-based přístupy	15. Podpora zdraví během celého života	1. Dostatečná pohybová aktivita	Mgr. Zdeněk Hamřík, Ph.D.	Akční plány pro ochranu a podporu zdraví a prevenci nemocí	
						2. Správná výživa a stravovací návyky populace, bezpečnost potravin	doc. MUDr. Dana Müllerová, Ph.D., prof. MVDr. Jiří Rupřich, CSc.		
						3. Zvládání stresu a duševní zdraví	MUDr. Erik Herman, Ph.D.		
						5. Snižování zdravotních rizik ze životního a pracovního prostředí	MUDr. Helena Kazmarová		
						6. Zvládání infekčních onemocnění, zejména nové a znovu se objevujících infekcí, infekcí spojených s poskytováním zdravotní péče, opatření proti antimikrobiální rezistenci a vakcinační programy	MUDr. Pavla Křížová, CSc		
						7. Screeningové programy, jejich sledování a vyhodnocování jejich efektivity, identifikace nových možností	MUDr. Helena Sajdlová		
						4. Omezování zdravotně rizikového chování (konzumace tabáku, nadměrná spotřeba alkoholu, užívání drog, chování vedoucí k úrazům, násilí, rizikové sexuální chování a z toho plynoucí výskyt infekčních onemocnění)	prof. PhDr. Michal Miovský, Ph.D.,		
							Mgr. Lenka Kostecká		Akční plány a mezirezortní strategické dokumenty pro oblast kontroly tabáku a omezování škod působených alkoholem
						8. Zlepšení dostupnosti a kvality zdravotní péče včetně následné a dlouhodobé	MUDr. Helena Sajdlová		Akční plán pro zajištění dostupnosti a organizace fungování sítě poskytovatelů zdravotních služeb Akční plán ke zlepšení dostupnosti a kvality následné péče, dlouhodobé péče a péče poskytované ve vlastním sociálním prostředí
						9. Zajištění kvality a bezpečí poskytovaných zdravotnických služeb	MUDr. Helena Sajdlová		Akční plán kvality a bezpečí poskytovaných zdravotních služeb
						Garanti vertikálních témat:			
						11. Elektronizace zdravotnictví	Ing. Fares Shima	Akční plán pro elektronizaci zdravotnictví	

tní pracovní skupina pro podporu a ochranu veřejného zdraví a prevenci nemocí
a pro implementaci programu Zdraví 2020 v ČR

Pracovní skupina pro zdravotní gramotnost

- Prof. MUDr. Jan Holčík, DrSc. – garant skupiny, Společnost sociálního lékařství a řízení péče o zdraví ČLS JEP
- MUDr. Alena Šteflová, PhD., Kancelář WHO v ČR
organizace, koordinace a řízení skupiny
- PhDr. Helena Bouzková, NLK
- PhDr. Zdeněk Kučera
- MUDr. Marie Nejedly, SZÚ
- Prof. PhDr. Michal Miovský, PhD., 1.LF UK
- MUDr. Jarmila Rážová, PhD., MZ ČR
- Doc. MUDr. Bohumil Seifert, PhD., Společnost všeobecného lékařství ČLS JEP
- MUDr.at Mgr. Petr Struk, MEDTEL, s.r.o
- MUDr. Marta Šimůnková, Medical Tribune
- Ing. Petr Švec, NSZM
- MUDr. Stanislav Wasserbauer, MZ ČR

- **OČ JDE ?**

OČ JDE ?

- o zdraví

OČ JDE ?

- o zdraví
- o život a životní pohodu

OČ JDE ?

- o zdraví
- o život a životní pohodu
- o nás, o naše blízké, o náš životní a zdravotní osud,
- o to, co uděláme i co neuděláme, co dokážeme zjistit, poznat a pochopit, vhodně změnit i moudře zachovat.

OČ JDE ?

Jde o zásadní změnu strategie péče o zdraví, která směřuje ke dvěma strategickým cílům:

- a.zlepšit zdraví lidí a snížit narůstající zdravotní rozdíly mezi sociálními skupinami,**
- b.posílit a rozšířit roli veřejné správy, organizací, institucí, rodin i jednotlivců v péči o zdraví.**

Zdraví 2020 – Národní strategie ochrany a podpory zdraví a prevence nemocí

OČ JDE ?

Pokud by společnost nevyužívala všechny své síly na zvládání příčin zdravotních problémů v místě jejich vzniku, pak musí počítat s tím,

OČ JDE ?

Pokud by společnost nevyužívala všechny své síly na zvládání příčin zdravotních problémů v místě jejich vzniku, pak musí počítat s tím, že nemocnice se budou jen nešťastně potýkat s léčením nemocí, ke kterým vůbec nemuselo dojít,

OČ JDE ?

Pokud by společnost nevyužívala všechny své síly na zvládání příčin zdravotních problémů v místě jejich vzniku, pak musí počítat s tím, že nemocnice se budou jen nešťastně potýkat s léčením nemocí, ke kterým vůbec nemuselo dojít, a že celý zdravotnický systém bude opakovaně vystavován neřešitelným a stále se prohlubujícím krizovým situacím.

OČ JDE ?

Hlavním předpokladem úspěšné péče o zdraví je pochopit a uznat zdraví jako individuální i sociální hodnotu, jako slibnou investici, jako východisko a podmínku úspěšného ekonomického a sociálního rozvoje společnosti.

ETAPY ZDRAVOTNÍ PÉČE

Zájem o zdraví
a jeho determinanty

Zdravotní výchova

Podpora zdraví

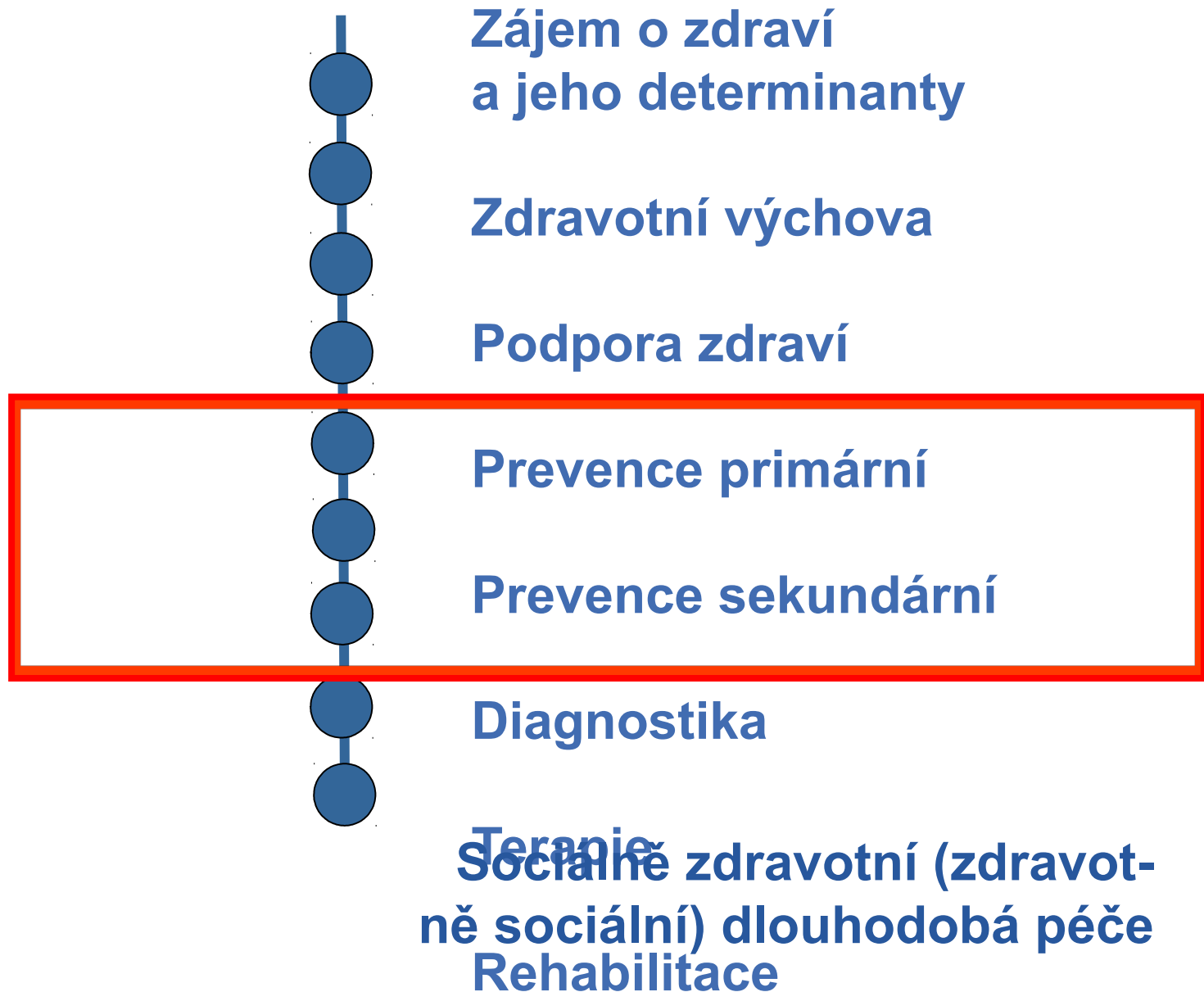
Prevence primární

Prevence sekundární

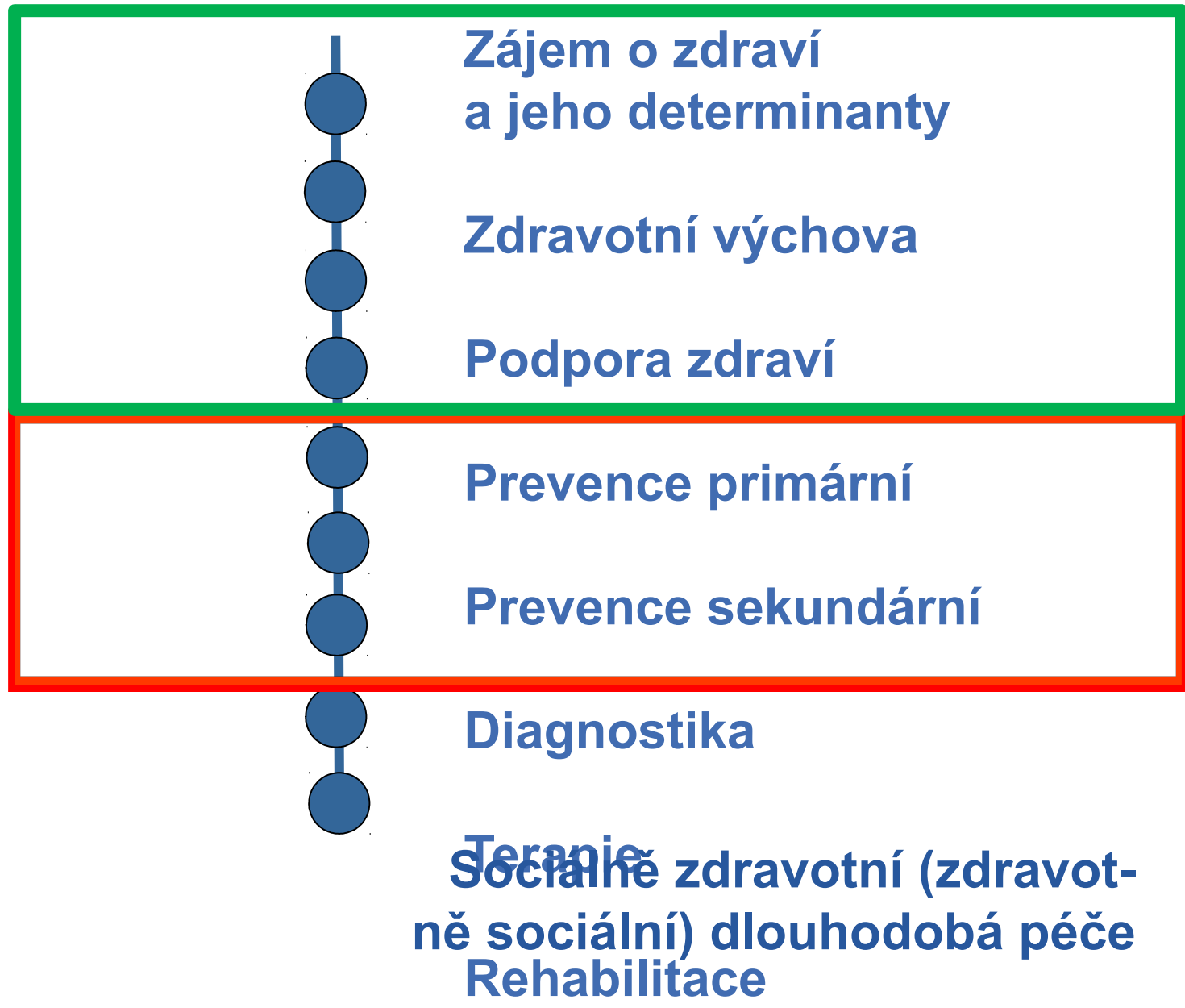
Diagnostika

Terapie
Socialně zdravotní (zdravot-
ně sociální) dlouhodobá péče
Rehabilitace

ETAPY ZDRAVOTNÍ PÉČE

ETAPY ZDRAVOTNÍ PÉČE

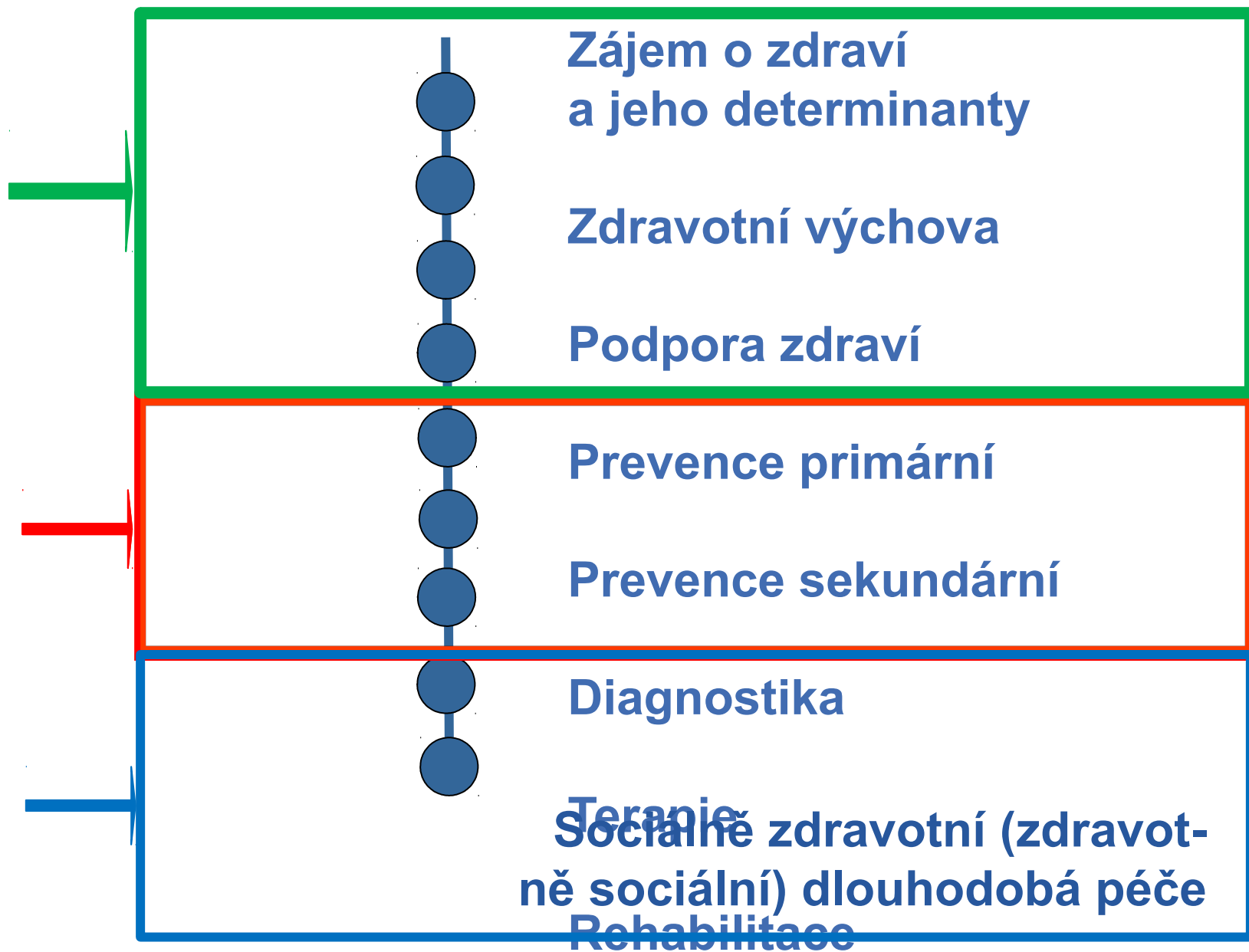

ETAPY ZDRAVOTNÍ PÉČE

ETAPY ZDRAVOTNÍ PÉČE

ZDRAVOTNÍ GRAMOTNOST

3

KRIZE MEDICÍNY A ZÁKLADNÍ MODELY SOUHRNNÉ PÉČE O ZDRAVÍ

KRIZE MEDICÍNY ?

- víme toho víc
- umíme toho víc
- je víc pacientů
(lepší diagnostika a nižší úmrtnost)
- stojí to čím dál tím víc peněz.

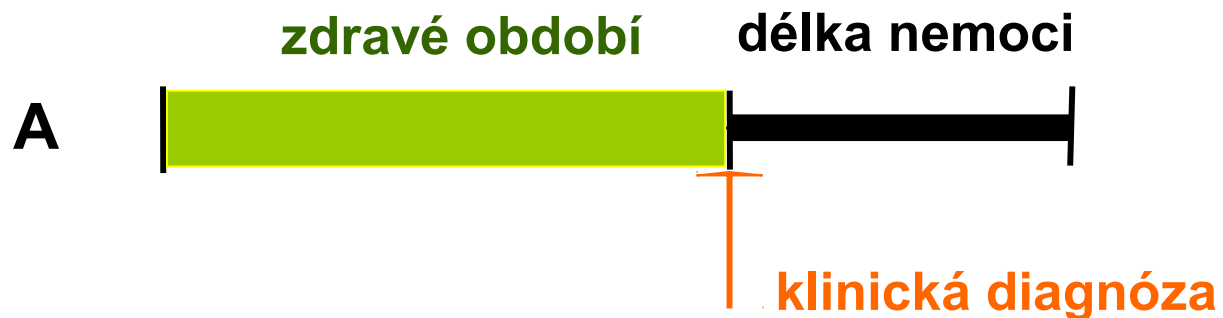
Žádná země na světě nemá tolik prostředků, kolik by lékaři a další zdravotničtí pracovníci dokázali utratit v dobré víře, že pomáhají svým pacientům.

**V EVROPĚ SE NA ÚROVNI
ZDRAVOTNÍHO STAVU OBYVATEL
NEJVÍCE PODÍLEJÍ CHRONICKÉ
NEINFEKČNÍ NEMOCI.**

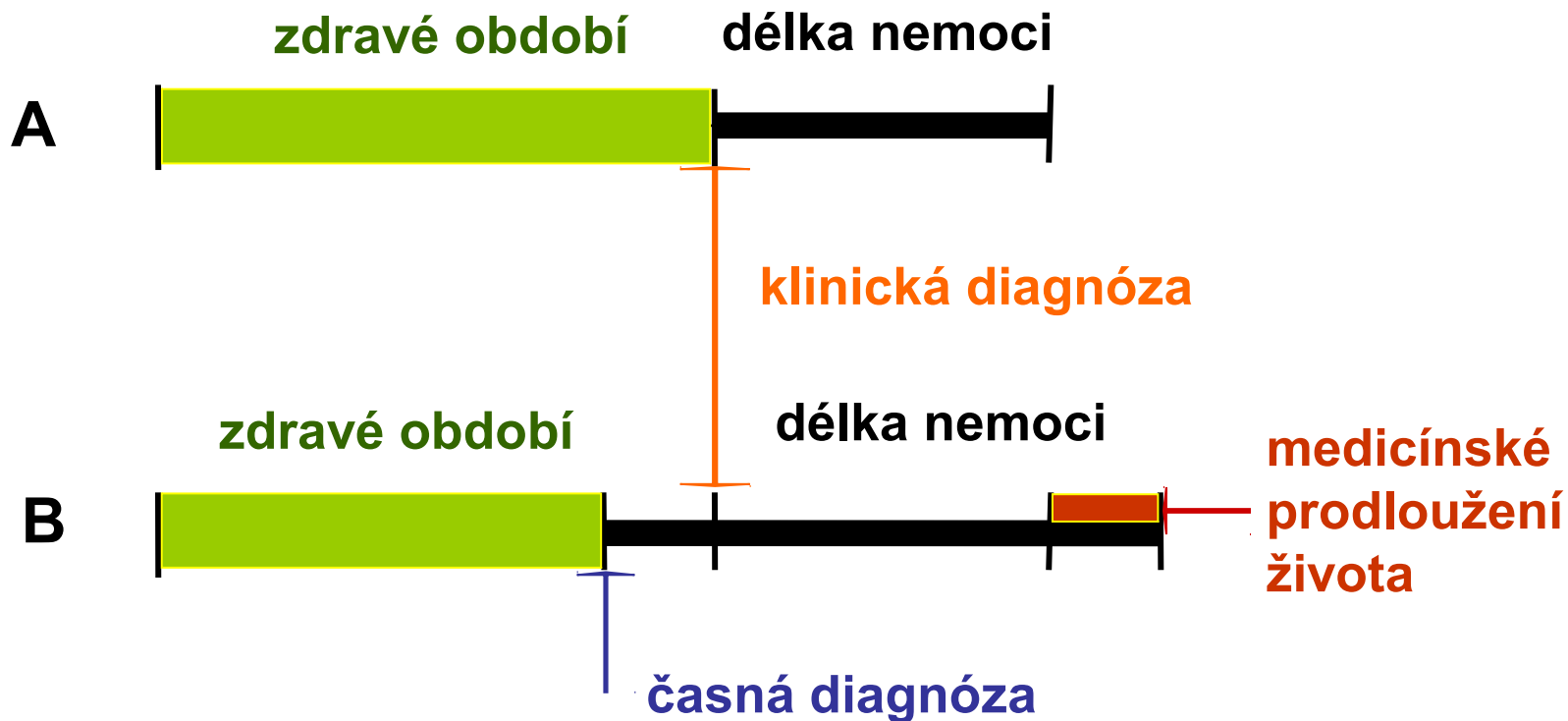
**V EVROPĚ NA CHRONICKÉ NEMOCI
UMÍRÁ 87% OBYVATEL.**

**ODHADUJE SE, ŽE NÁKLADY NA
ZVLÁDÁNÍ CHRONICKÝCH NEMOCÍ
A FINANČNÍ ŠKODY, KTERÉ
ZPŮSOBUJÍ, PŘESAHOJÍ 6% HDP.**

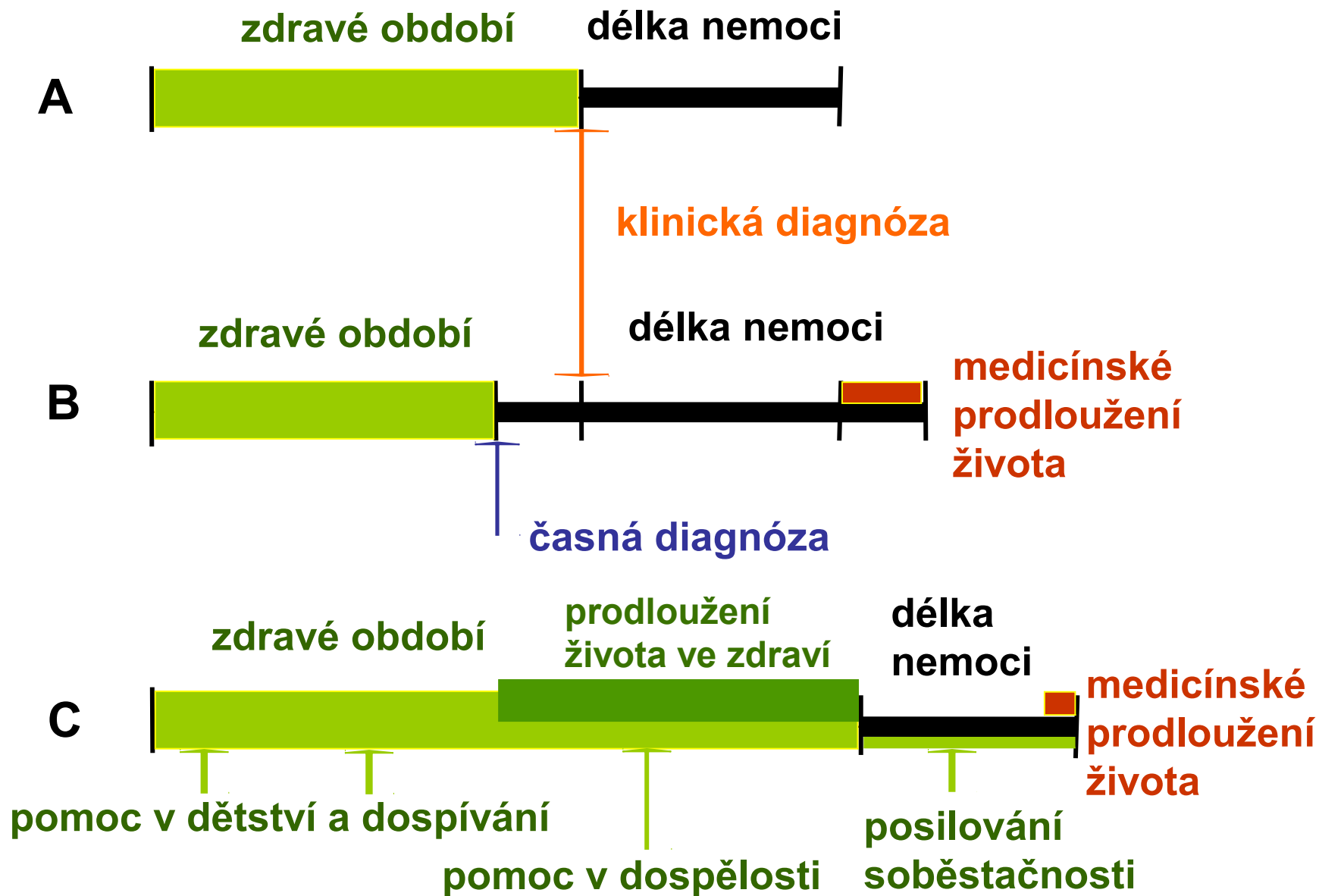
TŘI MODELY SOUHRNNÉHO POJETÍ PÉČE O ZDRAVÍ

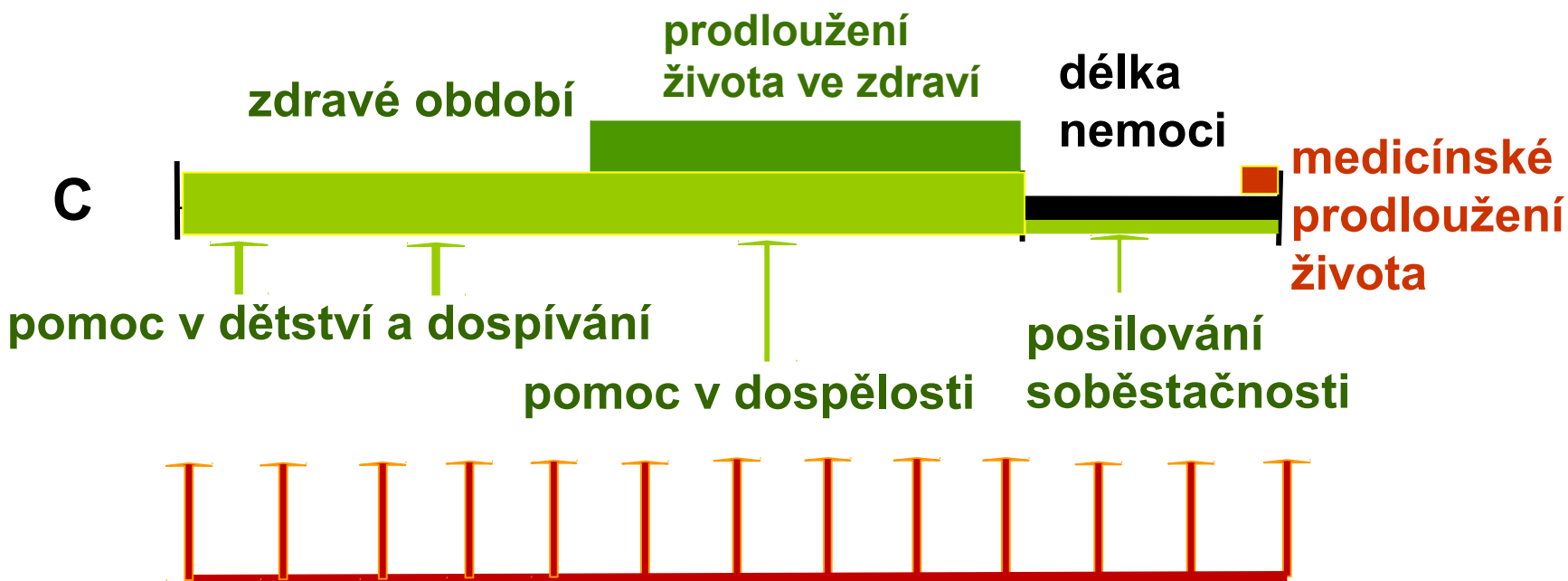

TŘI MODELY SOUHRNNÉHO POJETÍ PÉČE O ZDRAVÍ

TŘI MODELY SOUHRNNNÉHO POJETÍ PÉČE O ZDRAVÍ

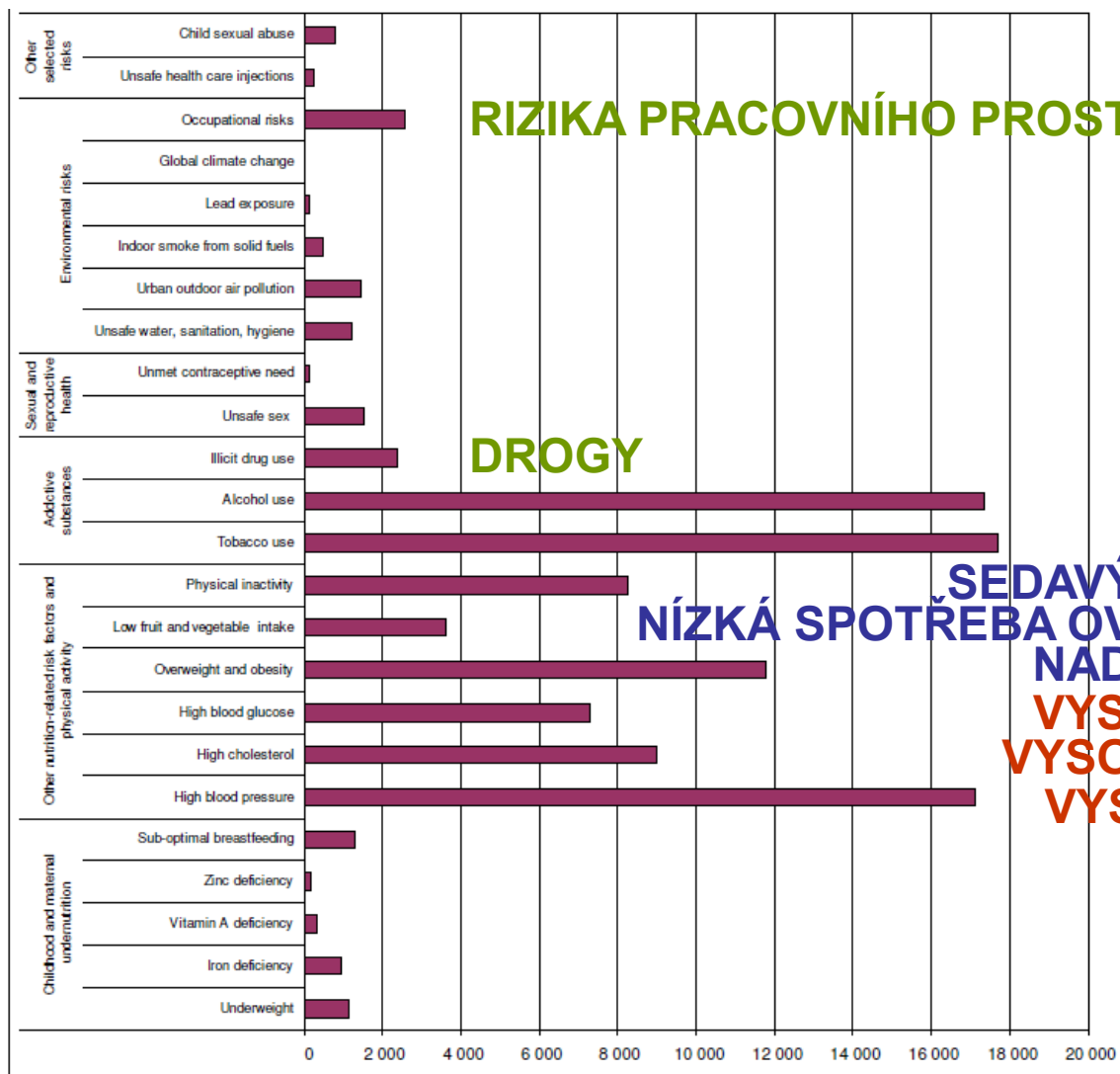
**Zdravotní gramotnost jako nástroj
pomáhající posilovat schopnosti
lidí příznivě ovlivňovat svůj životní
a zdravotní osud**

PŘI PŘEVAZE CHRONICKÝCH NEMOCÍ NESTAČÍ

- **Zjišťovat nemoc co nejdříve**
- **Oddalovat úmrtí pacienta**
- **Posilovat prevenci
jednotlivých nemocí.**

**JE ŽÁDOUCÍ
PRODLUŽOVAT ZDRAVÝ ŽIVOT.**

POČET LET ZTRACENÝCH V DŮSLEDKU DISABILITY (DALY) PŮSOBENÍM HLAVNÍCH ROZIKOVÝCH FAKTORŮ V EVROPSKÉM REGIONU SZO, 2004

pořadí

ALKOHOL 2

TABAK 1

SEDAVÝ ZPŮSOB ŽIVOTA 4

NÍZKÁ SPOTŘEBA OVOCE A ZELENINY 5

NADVAHA A OBEZITA 3

VYSOKÝ KREVNÍ CUKR

VYSOKÝ CHOLESTEROL

VYSOKÝ KREVNÍ TLAK

Source: *Global health risks: Mortality and burden of disease attributable to selected major risks*. Geneva, World Health Organization, 2009
http://www.who.int/healthinfo/global_burden_disease/global_health_risks/en/index.html,
 accessed 5 November 2011).

- **SOCIÁLNÍ**
- **DETERMINANTY ZDRAVÍ**

**SOCIAL
DETERMINANTS
OF HEALTH**

THE SOLID FACTS

SECOND EDITION

International
Centre for
Health and
Society

SOCIÁLNÍ DETERMINANTY (a)

- 1.Zdraví souvisí se sociálním gradientem.**
- 2.Stres poškozujze zdraví.**
- 3.Zdravotní a sociální podmínky v dětství ovlivňují další zdravotní osud jedince.**
- 4.Chudoba a sociální izolace zkracuje život.**
- 5.Stres na pracovišti (v rodině) zvyšuje riziko nemocí.**

SOCIÁLNÍ DETERMINATY (b)

6. Jistota zaměstnání zlepšuje zdraví, nezaměstnanost je příčinou nemocí a předčasných úmrtí.

7. Sociální opora a sociální kontakty zlepšují zdraví.

8. Spotřeba alkoholu, cigaret a drog je ovlivňována sociálním prostředím.

9. Zdravé potraviny jsou politickým problémem.

10. Zdravá doprava, to je chůze, jízda na kole a dobrá veřejná doprava.

World Health
Organization

Commission on
Social Determinants of Health

Closing the gap in a generation

Health equity through action on
the social determinants of health

248 stran

Fair Society, Healthy Lives

The Marmot Review

237 stran

Strategic Review of Health Inequalities
in England post-2010

5

ZDRAVOTNÍ GRAMOTNOST

PROČ ZDRAVOTNÍ GRAMOTNOST (1)

- 1.Zdravotní gramotnost je součástí základní výbavy pro život.**
- 2.Zdravotní gramotnost je jedním ze základních úkolů systému péče o zdraví.**
- 3.Zdravotní gramotnost je významnou součástí sociálního kapitálu.**
- 4.Zdravotní gramotnost je nespornou ekonomickou hodnotou i prioritou.**

PROČ ZDRAVOTNÍ GRAMOTNOST (2)

1. Zdravotní gramotnost je jedním z důležitých předpokladů cesty ke zdraví.
2. Zdravotní gramotnost přispívá k rozvoji demokracie.
3. Zdravotní gramotnost je důležitým nástrojem rozvoje osobnosti.
4. Zdravotní gramotnost je cennou součástí obecné kultury.

PROČ ZDRAVOTNÍ GRAMOTNOST (3)

Nízká zdravotní gramotnost vede k plýtvání v systému zdravotní péče. Jsou poskytovány zdravotnické služby

- nemocným, kteří vůbec nemuseli onemocnět,
- i těm nemocným, kteří svou nespoluprací během terapie, znemožňují dosáhnout potřebných výsledků.

PROČ ZDRAVOTNÍ GRAMOTNOST (3)

Nízká zdravotní gramotnost vede k plýtvání v systému zdravotní péče. Jsou poskytovány zdravotnické služby

- nemocným, kteří vůbec nemuseli onemocnět,
- i těm nemocným, kteří svou nespoluprací během terapie, znemožňují dosáhnout potřebných výsledků.

Ve svém důsledku nízká zdravotní gramotnost devastuje systém péče o zdraví a degraduje úsilí zdravotnických pracovníků.

PROČ ZDRAVOTNÍ GRAMOTNOST (4)

- **VYŠŠÍ ZDRAVOTNÍ GRAMOTNOST VEDE K LEPŠÍMU ZDRAVÍ LIDÍ.**
- **NÍZKÁ ZDRAVOTNÍ GRAMOTNOST JE SPOJENA S HORŠÍM ZDRAVÍM A VEDE K EKONOMICKÝM ZTRÁTÁM.**

POJETÍ

ZDRAVOTNÍ GRAMOTNOSTI (A)

Pojetí zdravotní gramotnosti se v průběhu času vyvíjí. V odborné literatuře existuje mnoho definic.

Původně šlo jen o doplnění školních osnov, později o zájem farmaceutických firem, aby zákazníci správně rozuměli příbalovým letákům pro jednotlivé léky.

Později se pojetí zdravotní gramotnosti rozšiřovalo a bylo orientováno převážně na schopnosti jedince a na vztah pacienta a zdravotnického pracovníka

POJETÍ

ZDRAVOTNÍ GRAMOTNOSTI (B)

Nositelem zdravotní gramotnosti je občan, který má právo

- na informace, které se týkají zdraví,
- a na zdravotnické a další služby, které jsou užitečné pro zdraví.

Občan má ve slušné společnosti i právo na pomoc při zvyšování své zdravotní gramotnosti a při ochraně, udržování a zlepšování zdraví.

ZDRAVOTNÍ GRAMOTNOST

(health literacy)

Je to schopnost přijímat správná rozhodnutí mající vztah ke zdraví v kontextu každodenního života – doma, ve společnosti, na pracovišti, ve zdravotnických zařízeních, v obchodě i politice. Je to důležitá metoda zvyšující vliv lidí na své vlastní zdraví a posilující jejich schopnost získávat a využívat informace i přijímat a nést svůj osobní díl odpovědnosti.

ZDRAVÝ AKTIVNÍ ŽIVOT

ZDRAVOTNÍ GRAMOTNOST

TĚLESNÁ ZDATNOST
POHYBOVÉ DOVEDNOSTI
OSOBNÍ KOMPETENCE
SKUPINOVÉ KOMPETENCE
INTERPERSONÁLNÍ VZTAHY

POCHOPENÍ
HODNOTY ZDRAVÍ
KRITICKÉ A TVŮRČÍ
MYŠLENÍ
SPRÁVNÉ ROZHODOVÁNÍ

VÝCHOVA A VZDĚLÁNÍ POSKYTUJÍCÍ ZNALOSTI, DOVEDNOSTI
I NÁVYKY A POMÁHAJÍCÍ VYTVÁŘET POSTOJE,
NÁZORY A POTŘEBY DŮLEŽITÉ
PRO ZDRAVÝ AKTIVNÍ ŽIVOT
VE SPOLEČNOSTI

EMPOWERMENT

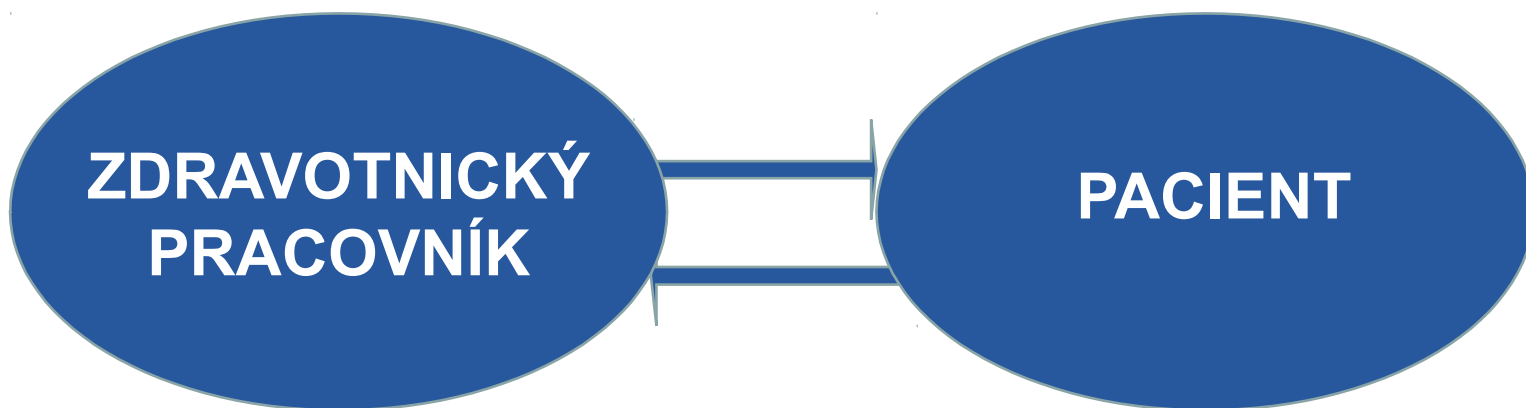
Schopnost rozhodovat v osobním i společenském životě. Proces, který posiluje možnosti lidí podílet se na rozhodování i jednání, které ovlivňuje jejich zdraví. Je proto nezbytné, aby si jedinci i sociální skupiny osvojili náležité dovednosti, aby měli přístup k informacím a aby měli k dispozici potřebné prostředky. To jim umožní využívat stávajících příležitostí a aktivně se podílet na rozhodování o všem, co tak či onak ovlivňuje jejich zdraví a životní pohodu.

**Zdravotní gramotnost
jako schopnost získat a
pochopit informace mající
vztah ke zdraví**

Zdravotní gramotnost jako schopnost lékaře (zdravotnického pracovníka) informovat pacienta a srozumitelně mu vysvětlit, co je třeba, a jednak schopnost pacienta pochopit, co je mu sděleno, a vhodným způsobem se podílet na své terapii.

POJETÍ ZDRAVOTNÍ GRAMOTNOSTI (C)

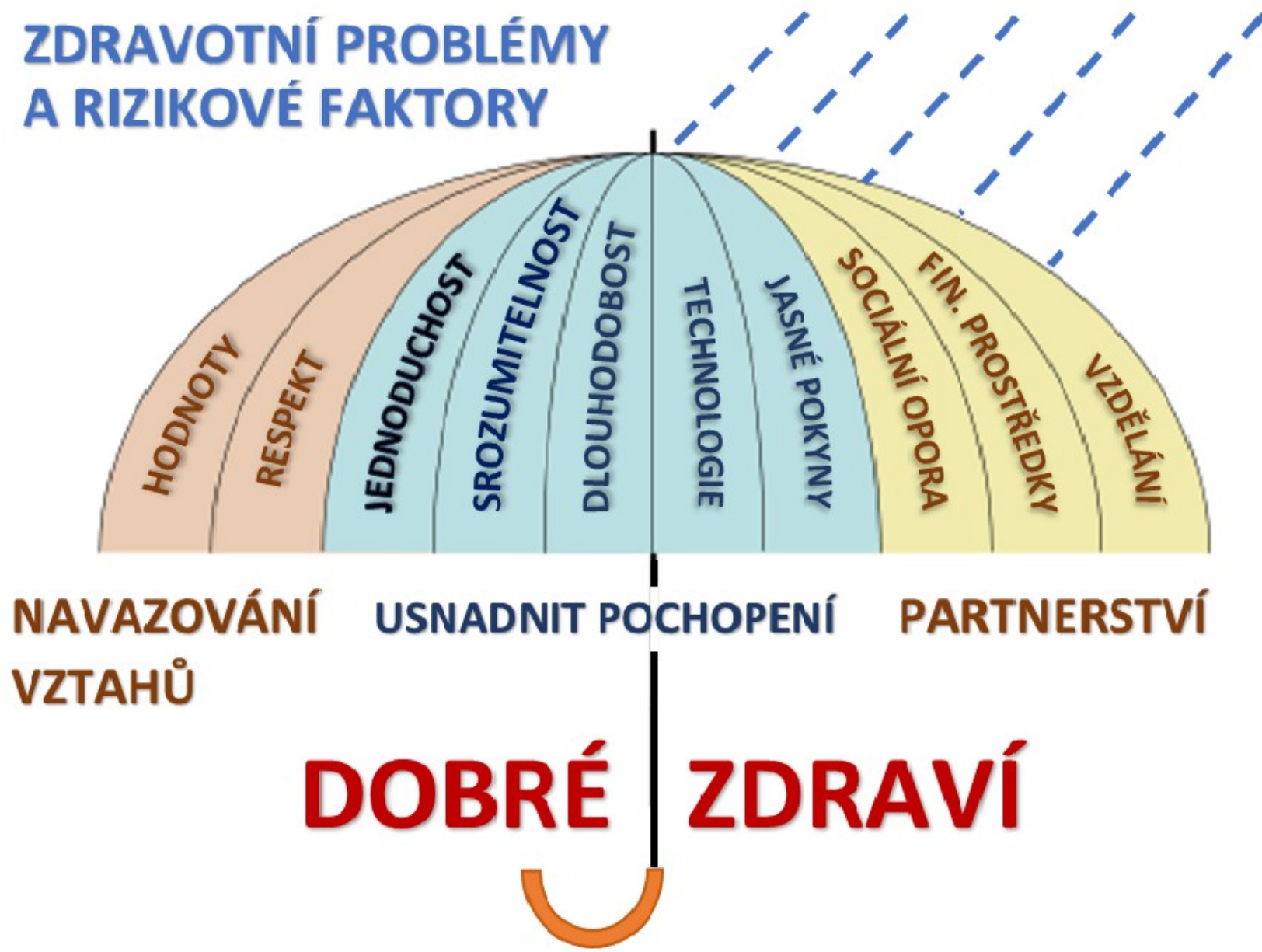
Postupně se ukázalo, že je nezbytné vzít v úvahu i širší životní prostředí a další okolnosti, které mají vliv na zdraví. Zdravotní gramotnost byla např. pojata jako jedna z metod obrany proti zdravotním rizikům a nemocem.

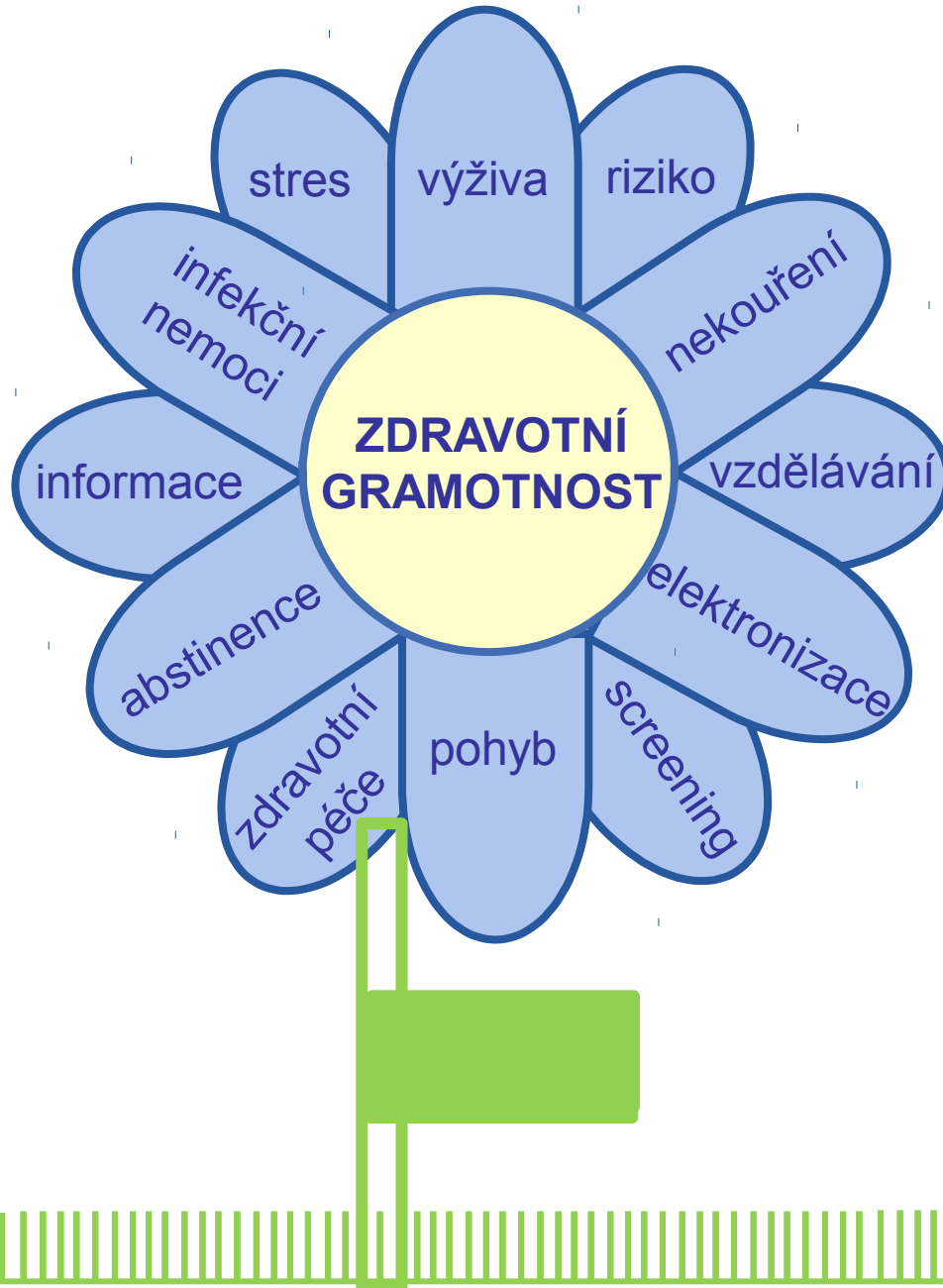
The Health Literacy Umbrella

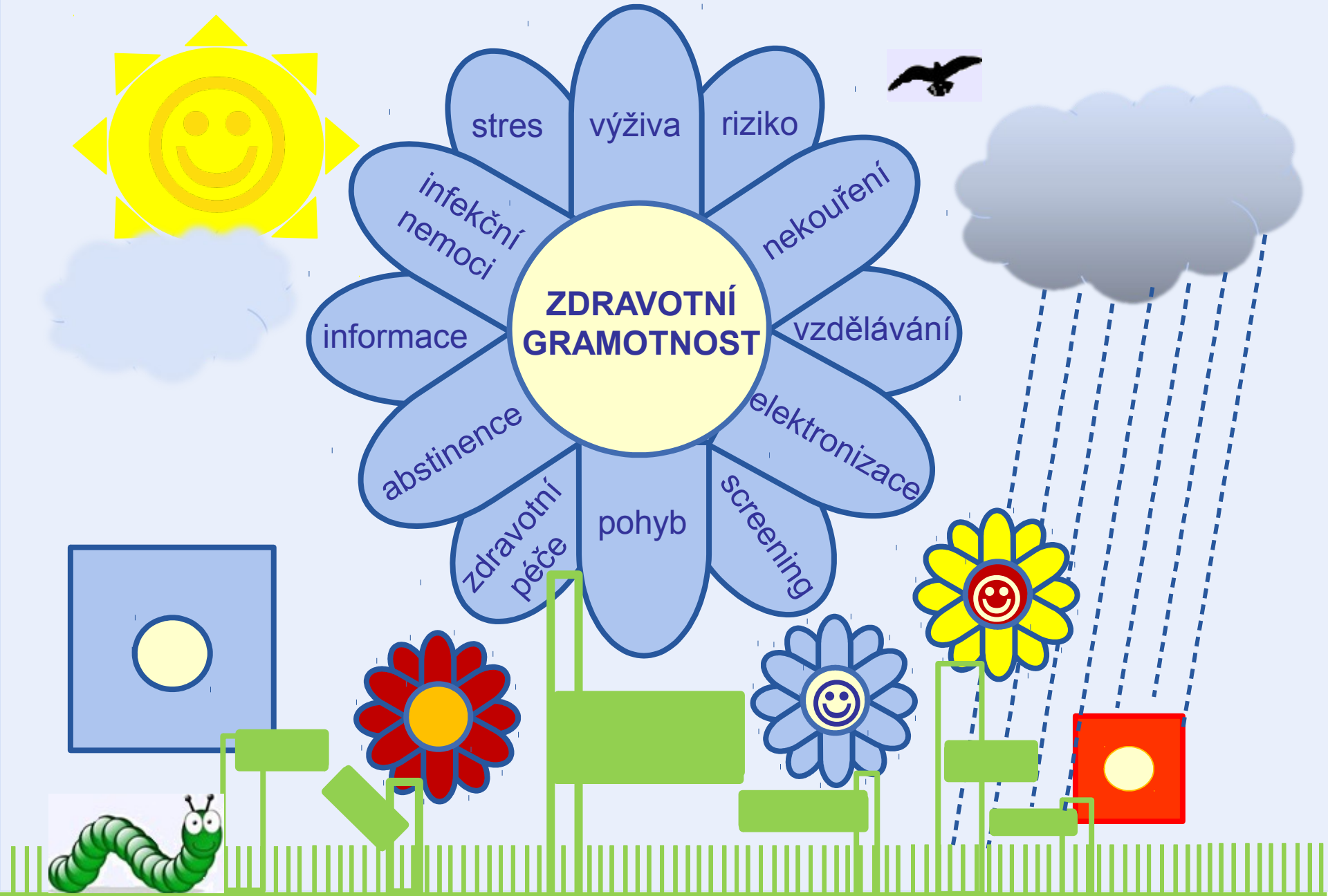

DEŠTNÍK ZDRAVOTNÍ GRAMOTNOSTI

ZDRAVOTNÍ PROBLÉMY
A RIZIKOVÉ FAKTORY

ZDRAVOTNĚ GRAMOTNÁ SPOLEČNOST

Zdravotní gramotnost je schopnost lidí rozhodovat a jednat v běžném životě tak, aby to přispívalo ke k jejich zdraví.

Zdravotní gramotnost je schopnost lidí rozhodovat a jednat v běžném životě tak, aby to přispívalo ke k jejich zdraví. Jaké jsou překážky správného a svobodného rozhodování?

Zdravotní gramotnost je schopnost lidí rozhodovat a jednat v běžném životě tak, aby to přispívalo ke k jejich zdraví. Jaké jsou překážky správného a svobodného rozhodování?

Kognitivní disonance,

Zdravotní gramotnost je schopnost lidí rozhodovat a jednat v běžném životě tak, aby to přispívalo ke k jejich zdraví. Jaké jsou překážky správného a svobodného rozhodování?

Kognitivní disonance a podmínky, do nichž se lidé rodí, v nichž vyrůstají, pracují, odpočívají i stárnou.

ZDRAVOTNÍ GRAMOTNOST A DALŠÍ CHARAKTERISTIKY JEDINCE (NAPŘ. VZDĚLÁNÍ A SOCIÁLNĚ EKONOMICKÁ POZICE, VĚK, POHLAVÍ, ZDRAVOTNÍ STAV)

RODINA, SOCIÁLNÍ SKUPINY (ZAMĚSTNÁNÍ) SPOLEČNOST

**DALŠÍ VLIVY
ŽIVOTNÍHO
PROSTŘEDÍ**

**SOCIÁLNĚ
EKONOMICKÁ
POZICE**

**VÝVOJ A ZMĚNY
OKOLNOSTÍ V
PRŮBĚHU ŽIVOTA
(SPOLEČENSKÉ
ROLE)**

**ZDRAVOTNÍ
GRAMOTNOST**

ZDRAVÍ

GOVERNANCE FOR HEALTH IN

THE 21ST CENTURY

107 stran

Ilona Kickbusch,
Director, Global Health
Programme, Graduate
Institute of International and
Development Studies,
Geneva, Switzerland

David Gleicher,
Project Officer, Global
Health Europe, Graduate
Institute of International
and Development Studies,
Geneva, Switzerland

GOVERNANCE

Snaha a činnost vlády i dalších komponent společnosti vést populaci jako celek i její podskupiny a jednotlivé občany ke zdraví jako integrální součásti sociální a životní pohody prostřednictvím aktivit celé vlády, všech jejích rezortů (**whole-of-government approach**) a za účasti celé společnosti (**whole-of-society approach**). Každé rozhodnutí veřejné správy má přímý nebo nepřímý dopad na zdraví lidí (**health in all policy**).

Základní metody governance

- Řízení prostřednictvím spolupráce
- Řízení rozšiřující zapojení občanů
- Řízení zákonnými normami i přesvědčováním
- Řízení využívající činnosti nezávislých organizací a odborníků
- Řízení orientované jak na budoucnost, tak i na pohotovou a pružnou reakci na stávající problémy.

ŠKOLA A ZDRAVÍ
PRO 21. STOLETÍ

K TEORETICKÝM ZÁKLADŮM CESTY KE ZDRAVÍ

ZDRAVOTNÍ GRAMOTNOST
A JEJÍ ROLE V PÉČI O ZDRAVÍ

Jan HOLČÍK

Brno 2009

**1. Pojem, modely a
praxe zdravotní
gramotnosti**

**2. Vybrané navazující
pojmy (zdravotní
výchova,
akceschopnost,
podpora zdraví)**

**3. Návaznost na stav
a cíle zdravotní
politiky**

**4. Rozvojové priority
zdravotní
gramotnosti**

SYSTÉM PÉČE O ZDRAVÍ a zdravotní gramotnost

Jan HOLČÍK

Brno 2010

- **Zdraví, jeho měření a determinanty (kapitoly 1-5)**
- **Historie péče o zdraví a základní metody zdravotní péče (kapitoly 6-12)**
- **Zdravotní gramotnost (kapitoly 13-16)**
- **Veřejná zdravotní politika (kapitoly 17-19)**
- **Pozvání na společnou cestu ke zdraví (kapitoly 20-22)**
- **Přílohy (materiály SZO a stručný slovníček)**

293 stran

ZÁKLADNÍ TYPY ZDRAVOTNÍ GRAMOTNOSTI

A. Funkční zdravotní gramotnost – se týká výsledku tradiční zdravotní výchovy spočívající v poskytování informací o zdravotních rizicích a o tom, jak si počínat ve zdravotnickém systému. Cílem je rozšířit a prohloubit znalosti lidí o zdravotních rizikových faktorech.

B. Interaktivní zdravotní gramotnost – do značné míry obsahuje nové zaměření zdravotní výchovy v posledních 20 letech. Záměrem je zde rozvíjet schopnosti (dovednosti) lidí jednat samostatně, zejména posílit jejich motivaci a odpovědnost při respektování pokynů.

C. Kritická (tvůrčí) zdravotní gramotnost – rozvíjí u jedinců takové schopnosti, které se týkají jak jejich individuálního chování, tak sociálně a politicky orientovaných činností, jejichž smyslem je podílet se na vytváření zdravotně příznivého sociálního prostředí.

ZÁKLADNÍ STRUKTURA ZDRAVOTNÍ GRAMOTNOSTI

Úroveň zdravotní gramotnosti

POJETÍ ZDRAVOTNÍ GRAMOTNOSTI

UŽŠÍ

ŠIRŠÍ

Důraz na zdravotnické informace, pochopení příbalových letáků, schopnost osobní účasti na léčbě, schopnost péče o rodinné příslušníky, základní informace o zdravém životním stylu.

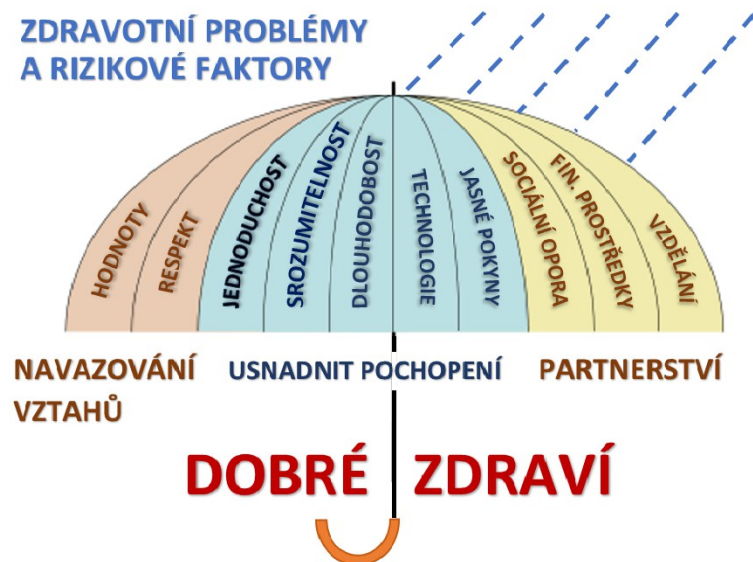
Dostupnost všech informací, které souvisejí se zdravím a mohou příznivě ovlivnit zdraví. Posílení schopnosti lidí orientovat se v životních situacích a rozhodovat tak, aby to vedlo k ochraně a posílení zdraví.

POJETÍ ZDRAVOTNÍ GRAMOTNOSTI

UŽŠÍ

DEŠTNÍK ZDRAVOTNÍ GRAMOTNOSTI

ZDRAVOTNÍ PROBLÉMY
A RIZIKOVÉ FACTORY

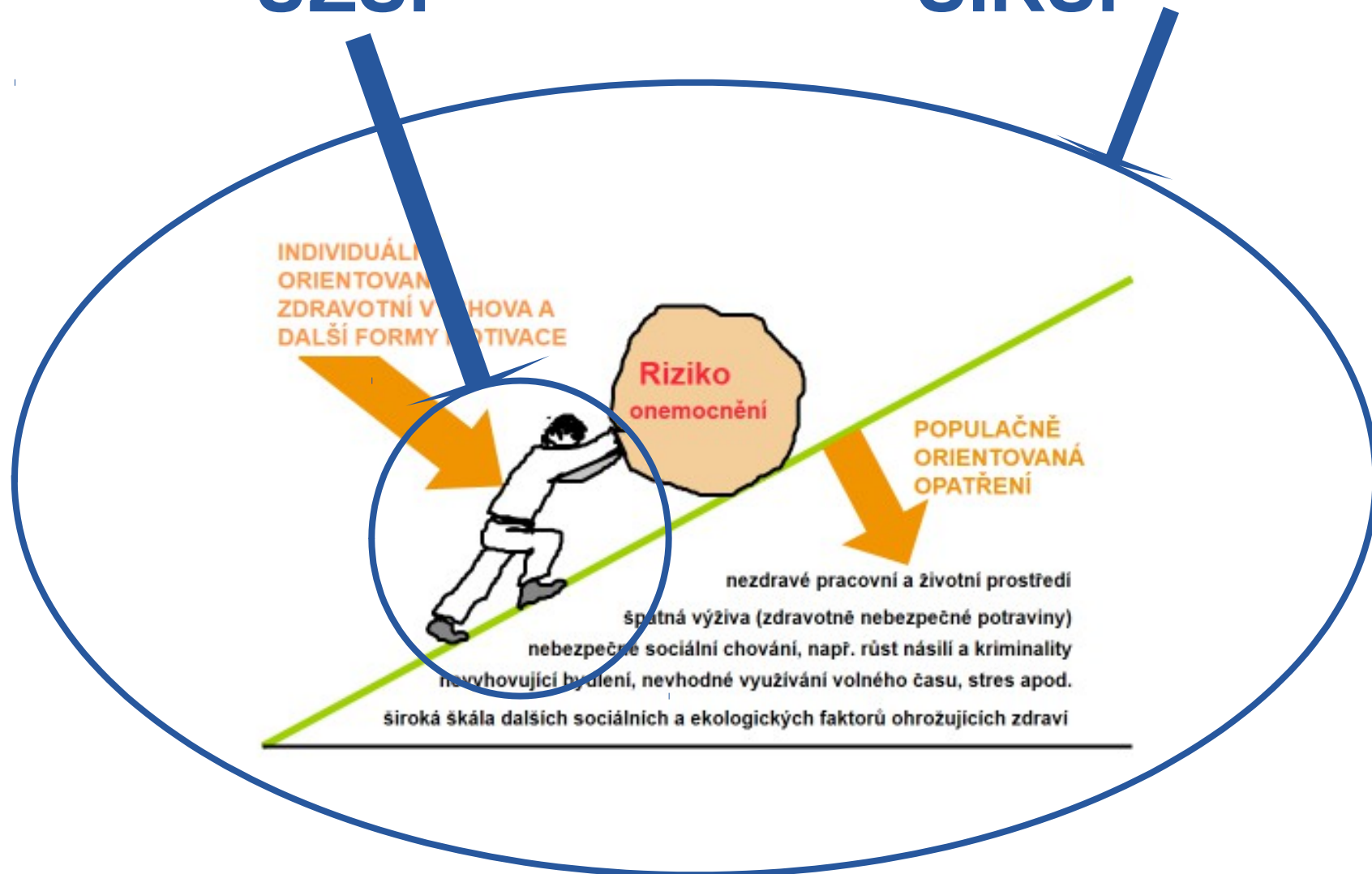
ŠIRŠÍ

POJETÍ ZDRAVOTNÍ GRAMOTNOSTI

UŽŠÍ

ŠIRŠÍ

Gesundheitskompetenz

zdravotní kompetence

Санитарная грамотность

Санитарный = sanitární,

hygienický, sanitní, zdravotnický

JE ŽÁDOUCÍ ROZVÍJET ZDRAVOTNĚ GRAMOTNOU SPOLEČNOST

Potřebujeme zdravotně gramotné politiky, učitele, lékaře a další zdravotnické pracovníky, pracovníky médií, děti a celou odbornou i širokou občanskou veřejnost. Jádrem zdravotní gramotnosti je pochopení hodnoty zdraví zájem o zdraví, odpovědnost za zdraví a schopnost rozhodovat pro zdraví.

JAK A ČÍM PŘÍSPĚT KE ZLEPŠENÍ ZDRAVOTNÍ GRAMOTNOSTI?

CESTY KE ZDRAVOTNÍ GRAMOTNOSTI (1)

- Podpora zdraví
- Ochrana zdraví
- Prevence nemocí
- Zdravotní péče – komunikace zdravotníků s občany i s pacienty
- Orientace ve zdravotním systému (*navigation health*)

CESTY KE ZDRAVOTNÍ GRAMOTNOSTI (2)

- **Výzkum**
- **Výchova a vzdělání**
- **Sociálně ekonomická situace**
- **Dostupnost věrohodných informací (popularizace, knihovny, média)**
- **Kultura a tradice**
- **Mnoho dalších možností**

**Schéma základních skupin aktivit
pro zvýšení úrovně zdravotní
gramotnosti v průběhu realizace
programu Zdraví 2020 a pro
splnění uvedených strategických
cílů**

**(východiska akčního plánu
připraveného pracovní skupinou
pro rozvoj zdravotní gramotnosti)**

Schéma základních skupin aktivit

pro zvýšení úrovně zdravotní gramotnosti v průběhu realizace programu Zdraví 2020 a ke splnění uvedených strategických cílů

ZDRAVOTNÍ GRAMOTNOST V PROGRAMU ZDRAVÍ 2020

Schéma základních skupin aktivit

pro zvýšení úrovně zdravotní gramotnosti v průběhu realizace programu Zdraví 2020 a ke splnění uvedených strategických cílů

Schéma základních skupin aktivit

pro zvýšení úrovně zdravotní gramotnosti v průběhu realizace programu Zdraví 2020 a ke splnění uvedených strategických cílů

Schéma základních skupin aktivit

pro zvýšení úrovně zdravotní gramotnosti v průběhu realizace programu Zdraví 2020 a ke splnění uvedených strategických cílů

- **POLITICKÁ A EKONOMICKÁ SITUACE**
- **DOSAVADNÍ ÚROVEŇ A ROZLOŽENÍ ZDRAVÍ LIDÍ A CHÁPÁNÍ NUTNOSTI ZLEPŠIT ZDRAVÍ A OMEZIT ZDRAVOTNÍ ROZDÍLY**
- **POCHOPENÍ VÝZNAMU ZDRAVOTNÍ GRAMOTNOSTI**
- **VŠEOBECNÁ DOSTUPNOST A KVALITA INFORMACÍ**
- **SCHOPNOST LIDÍ STAVĚT NA VĚROHODNÝCH INFORMACÍCH**
- **PODPORA VÝZKUMU**
- **ÚROVEŇ VÝCHOVY A DOSTUPNOST VZDĚLÁNÍ**

OKOLÍ SYSTÉMU

- **KVALITA MÉDIÍ A ÚROVEŇ I KULTURA KONTAKTU A SPOLUPRÁCE S ODBORNOU I OBČANSKOU VEŘEJNOSTÍ**
- **PERSONÁLNÍ, EKONOMICKÉ A INSTITUCIONÁLNÍ KAPACITY V OBLASTI PÉČE O ZDRAVÍ A ZDRAVOTNICTVÍ**
- **VZTAHY MEZI LIDMI, OCHOTA SPOLUPRÁCE, VÝCHOZÍ ZKUŠENOSTI**
- **ROZVOJOVÝ POTENCIÁL SPOLEČNOSTI**

CÍLE AKČNÍHO PLÁNU

- 1.Ujasnit strategii, rozvíjet spolupráci a koordinaci, respektovat hodnoty a zvažovat priority**
- 2.Zlepšit dostupnosti informací**
- 3.Zvýšit kvalitu a rozsah výzkumu v oblasti ZG**
- 4.Zvýšit kvalitu vzdělávání**
- 5.Zvýšit kvalitu informací v médiích**
- 6.Podporovat zdraví a rozvoj zdravotní gramotnosti v komunitním prostředí**

Schéma základních skupin aktivit

pro zvýšení úrovně zdravotní gramotnosti v průběhu realizace programu Zdraví 2020 a ke splnění uvedených strategických cílů

1. SPOLUPRÁCE, KOORDINACE, STRATEGIE, HODNOTY A PRIORITY

Cenné jsou zahraniční zkušenosti. Zdravotní gramotnost je nástrojem i osou programu Zdraví 2020. Je nezbytná spolupráce jak mezi ostatními pracovními skupinami, tak s ostatními organizacemi a institucemi. Důležitou motivační a koordinační funkci má Světová zdravotnická organizace a zejména její kancelář v České republice.

Schéma základních skupin aktivit

pro zvýšení úrovně zdravotní gramotnosti v průběhu realizace programu Zdraví 2020 a ke splnění uvedených strategických cílů

2. INFORMACE

Zajistit a rozšiřovat informace mající vztah ke zdraví, které jsou správné, dosažitelné a motivující (životní styl, životní prostředí, systém péče o zdraví), o zdravotních rizicích a o nemocech (zdravotní výchova, prevence, diagnostika, léčba, rehabilitace, sociální reintegrace).

INFORMAČNÍ PODPORA PROGRAMU ZDRAVÍ 2020

THE EUROPEAN CORE HEALTH INDICATORS ECHI

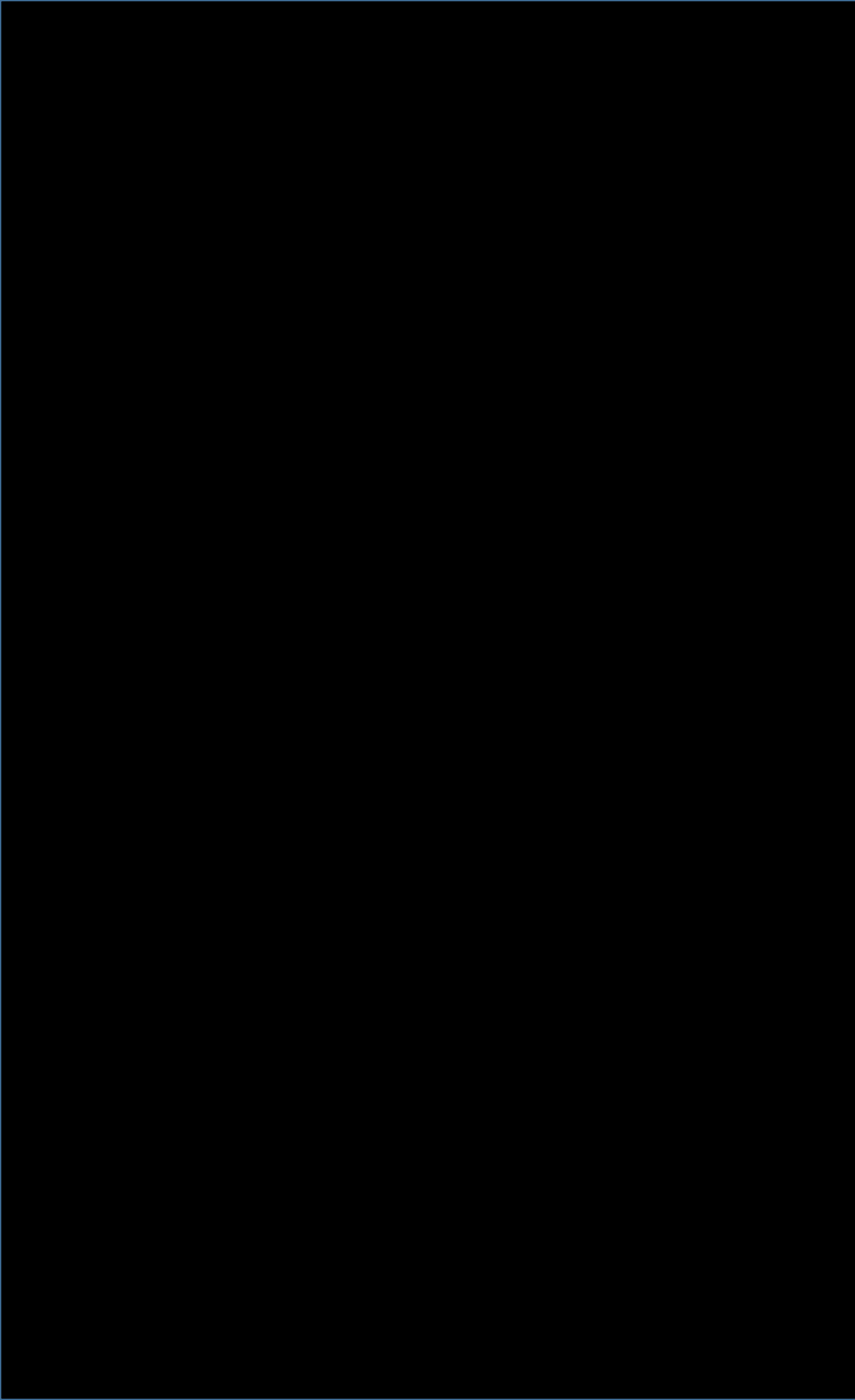
[HTTP://EC.EUROPA.EU/HEALTH/INDICATORS/ECHI/INDEX_EN.HTM](http://ec.europa.eu/health/indicators/echi/index_en.htm)

INFORMAČNÍ PODPORA PROGRAMU ZDRAVÍ 2020

THE EUROPEAN CORE HEALTH INDICATORS ECHI

[HTTP://EC.EUROPA.EU/HEALTH/INDICATORS/ECHI/INDEX_EN.HTM](http://ec.europa.eu/health/indicators/echi/index_en.htm)

ROLE ZDRAVOTNÍ GRAMOTNOSTI

CÍLE A ÚKOLY

1.ZDRAVOTNICKÉ
SLUŽBY A
ZDRAVOTNÍ PÉČE

2.STÁRNUTÍ A
POPULACE

3.ZDRAVOTNÍ
DETERMINANTY

4.NEMOCI A DUŠEVNÍ
ZDRAVÍ

5.HIAP – ZDRAVÍ VE
VŠECH
ROZHODNUTÍCH A
AKTIVITÁCH

88 UKAZATELŮ V 5 SKUPINÁCH

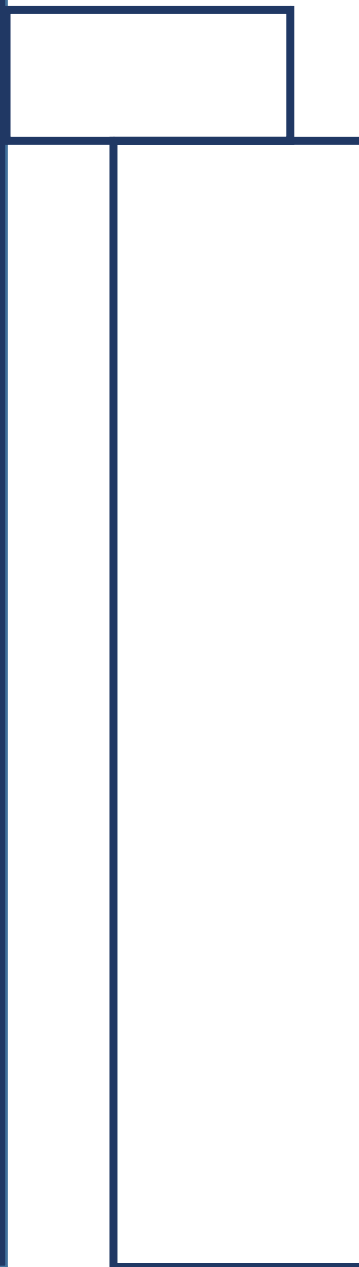
1.DEMOGRAFIE A
SOCIOEKONOMICKÁ
SITUACE

2.ZDRAVOTNÍ STAV

3.DETERMINANTY
ZDRAVÍ

4.ZDRAVOTNICKÉ
SLUŽBY

5.PODPORA ZDRAVÍ

**Co nás musí zajímat z hlediska
zdravotní gramotnosti?**

Co nás musí zajímat z hlediska zdravotní gramotnosti?

THE EUROPEAN CORE HEALTH INDICATORS ECHI

SHORTLIST OF 88 HEALTH INDICATORS IDENTIFIED BY POLICY AREA*

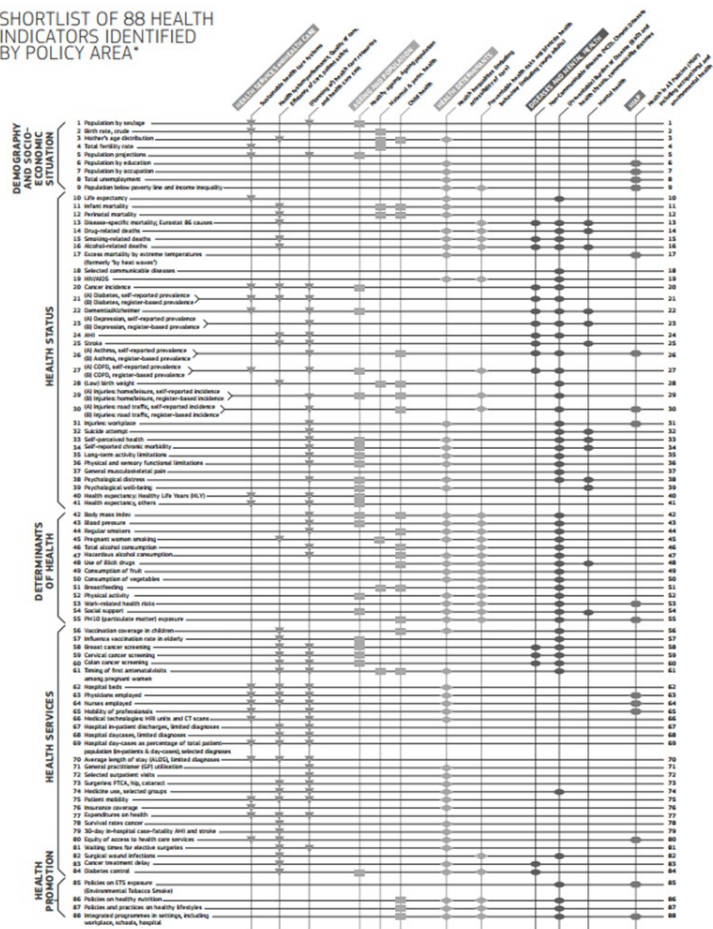

Schéma základních skupin aktivit

pro zvýšení úrovně zdravotní gramotnosti v průběhu realizace programu Zdraví 2020 a ke splnění uvedených strategických cílů

3. VÝZKUM

Zlepšit kvalitu a rozsah výzkumu v oblasti zdravotní gramotnosti. Využít dosavadní metodiku, zkušenosti a výsledky evropské studie o zdravotní gramotnosti. Zjistit mezinárodně srovnatelnou úroveň zdravotní gramotnosti v České republice.

Health Literacy

World Health
Organization
2013

Editors:
Ilona Kickbusch,
Jürgen M. Pelikan,
Franklin Apfel &
Agis D. Tsouros

73 stran

Jak měřit zdravotní gramotnost
Evropský výzkum zdravotní gramotnosti
(the European Health Literacy Survey)
12 kritérií, které vznikly na základě
kombinace čtyř dovedností,
(a) získat informace, (b) rozumět jim,
(c) posoudit jejich význam a (d) využít je,

a tří oblastí
(a) zdravotní péče
(b) prevence nemocí a
(c) podpora zdraví.

MODEL ZDRAVOTNÍ GRAMOTNOSTI

Zdravotní gramotnost	Dostupnost zdravotních informací	Porozumění zdravotně relevantním informacím	Vyhodnocení zdravotně relevantních informací	Aplikace či využití zdravotně relevantních informací
Zdravotní péče	1. Schopnost získat informace o medicínských tématech	2. Schopnost porozumět medicínským informacím a pochopit jejich smysl	3. Schopnost interpretovat a vyhodnotit medicínské informace	4. Schopnost činit poučená rozhodnutí u medicínských problémů
Prevence nemocí	5. Schopnost získat informace o rizikových faktorech	6. Schopnost porozumět informacím o rizikových faktorech a pochopit jejich smysl	7. Schopnost interpretovat a vyhodnotit informace o rizikových faktorech	8. Schopnost posoudit relevanci informací o rizikových faktorech
Podpora zdraví	9. Schopnost získávat nové zdravotně relevantní informace	10. Schopnost porozumět zdravotně relevantním informacím a pochopit jejich smysl	11. Schopnost interpretovat a vyhodnotit zdravotně relevantní informace	12. Schopnost zaujmout poučený názor na zdravotní otázky

VÝCHODISKA VÝZKUMU ZDRAVOTNÍ GRAMOTNOSTI

Průměrná úroveň
zdravotní
gramotnosti v
populaci jako celku
v procentech
a její mezinárodní
srovnání
(The Health
Literacy Survey)

VÝCHODISKA VÝZKUMU ZDRAVOTNÍ GRAMOTNOSTI

Průměrná úroveň
zdravotní
gramotnosti v
populaci jako celku
v procentech
a její mezinárodní
srovnání
(The Health
Literacy Survey)

Vývoj zdravotní
gramotnosti během
života a rozdíly ve
zdravotní
gramotnosti
odlišných
sociálních
skupinách

Schéma základních skupin aktivit

pro zvýšení úrovně zdravotní gramotnosti v průběhu realizace programu Zdraví 2020 a ke splnění uvedených strategických cílů

4. VÝCHOVA A VZDĚLÁVÁNÍ

Zvýšení kvality vzdělávání v oblasti zdravotní gramotnosti se zřetelem na prioritní témata, na specifikované cílové skupiny a na zdroje a nositele informací.

Přispívat k odborné přípravě v oblasti zdravotní gramotnosti všech, kteří mohou vlastním působením zlepšit zdravotní gramotnost občanů (zdravotníci, pedagogové, pracovníci médií apod.)

INFORMACE, VÝCHOVA A VZDĚLÁVÁNÍ

Poskytovatelé
informací a
výchovných
aktivit

Cílové
skupiny

Lektoři,

děti a mládež

školy

knihovny

média

zdravotnická
zařízení

internet

Ohrožené skupiny: sociálně deprivovaní, senioři, migranti, etnické skupiny,
další nezaměstnaní, bezdomovci
organizace a
instituce

Schéma základních skupin aktivit

pro zvýšení úrovně zdravotní gramotnosti v průběhu realizace programu Zdraví 2020 a ke splnění uvedených strategických cílů

6. MÉDIA

Zavést průběžné hodnocení informací poskytovaných prostřednictvím médií o zdravotní oblasti.

Zajistit odbornou přípravu pracovníků médií s cílem zlepšit informovanost občanů o zdravotní situaci o okolnostech ovlivňujících zdraví (protektivní a rizikové faktory) a o druhu i dosažitelnosti služeb poskytovaných jak systémem zdravotnictví, tak i dalšími rezorty.

Schéma základních skupin aktivit

pro zvýšení úrovně zdravotní gramotnosti v průběhu realizace programu Zdraví 2020 a ke splnění uvedených strategických cílů

6. KOMUNITNÍ PROSTŘEDÍ PRO PODPORU ZG

Podporovat zdraví a rozvoj zdravotní gramotnosti v komunitním prostředí
Zdravé město, Zdraví podporující škola, Zdravý podnik, Zdravá nemocnice a další aktivity na komunitní úrovni směřující ke zdraví a zlepšující péči o zdraví. Důraz bude kladen zejména na příklady dobré praxe a na informační systém.

AKTUÁLNÍ ÚKOLY

- Informovat odbornou veřejnost o významu a obsahu zdravotní gramotnosti, usilovat o spolupráci a koordinovat dílčí aktivity (11. 2. 2015 a dále).

AKTUÁLNÍ ÚKOLY

- Informovat odbornou veřejnost o významu a obsahu zdravotní gramotnosti, usilovat o spolupráci a koordinovat dílčí aktivity (11. 2. 2015 a dále).
- Zjistit úroveň a rozložení zdravotní gramotnosti v České republice s využitím metodiky umožňující mezinárodní srovnání a informovat o výsledcích (11.2.2015 a dále).

AKTUÁLNÍ ÚKOLY

- Informovat odbornou veřejnost o významu a obsahu zdravotní gramotnosti, usilovat o spolupráci a koordinovat dílčí aktivity (11. 2. 2015 a dále).
- Zjistit úroveň a rozložení zdravotní gramotnosti v České republice s využitím metodiky umožňující mezinárodní srovnání a informovat o výsledcích (11.2.2015 a dále).
- Dopracovat akční plán rozvoje zdravotní gramotnosti a po projednání a schválení zajistit jeho průběžnou realizaci (16. 2. 2015 a dále).

AKTUÁLNÍ ÚKOLY

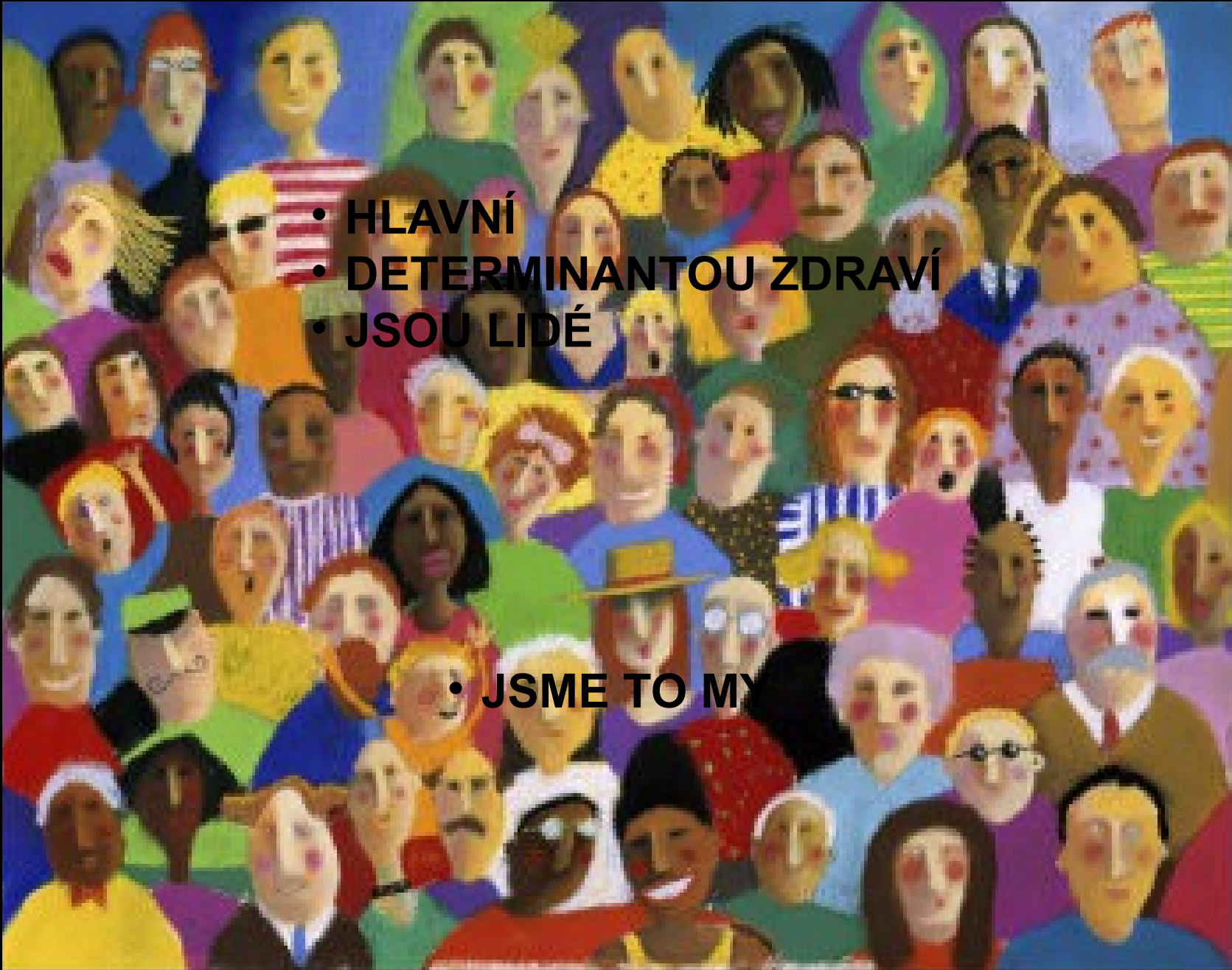
- Informovat odbornou veřejnost o významu a obsahu zdravotní gramotnosti, usilovat o spolupráci a koordinovat dílčí aktivity (11.2 2015 a dále).
- Zjistit úroveň a rozložení zdravotní gramotnosti v České republice s využitím metodiky umožňující mezinárodní srovnání a informovat o výsledcích (11.2.2015 a dále).
- Dopracovat akční plán rozvoje zdravotní gramotnosti a po projednání a schválení zajistit jeho průběžnou realizaci (16. 2. 2015 a dále).
- Zlepšit koordinaci mezi jednotlivými pracovními skupinami (19. 2. 2015 a dále).

6

ZÁVĚR

- **JE ŽÁDOUCÍ UVAŽOVAT**
- **O SPOLEČNÉ CESTĚ KE ZDRAVÍ**
- **PRO RŮZNÉ LIDI**

-
- HLAVNÍ
 - DETERMINANTOU ZDRAVÍ
 - JSOU LIDÉ

• JSME TO MY